

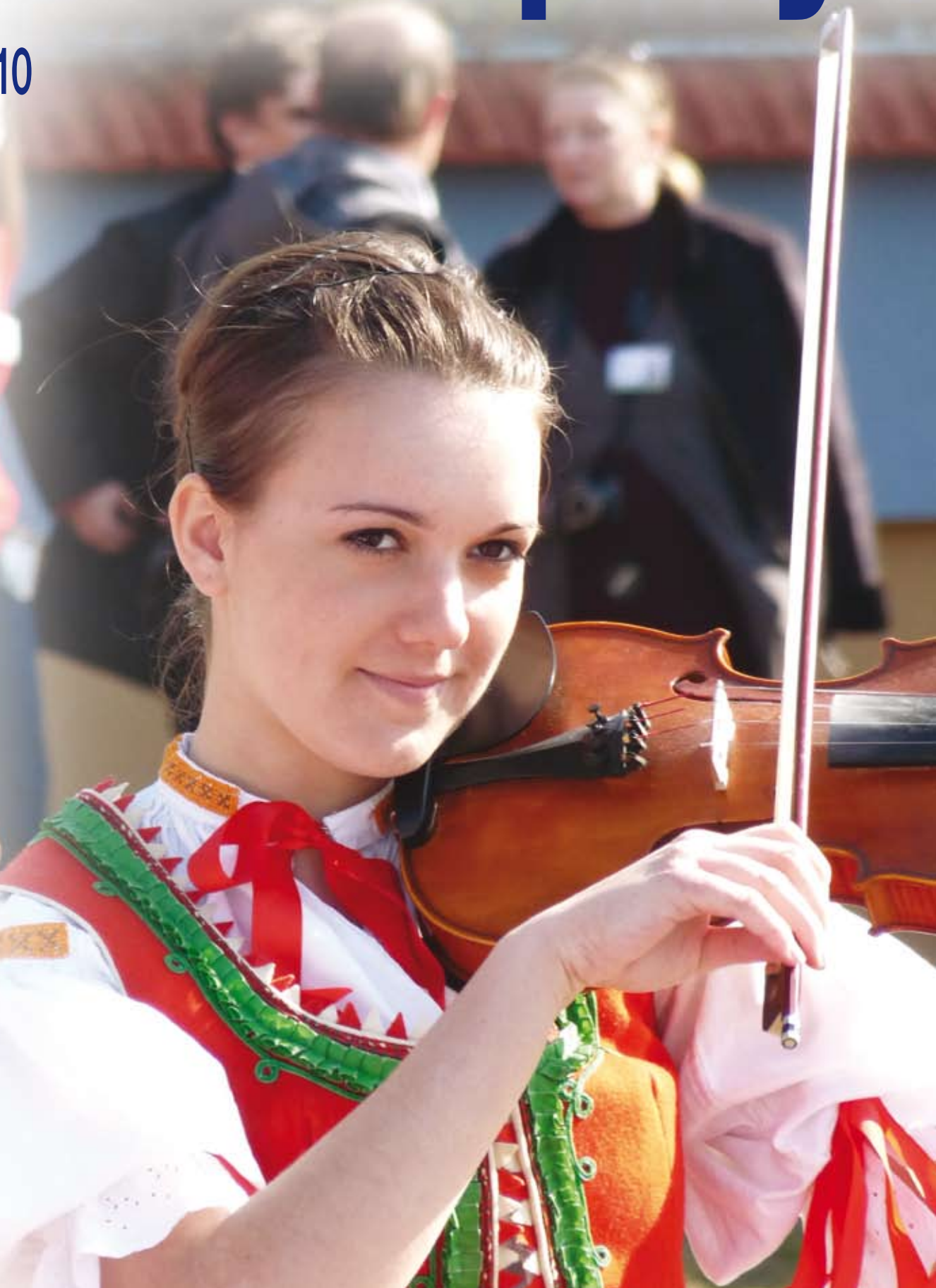
Časopis moravsko-slovenského pomezí

Bílé Biele Karpaty

1/2010

Z obsahu:

- * Začátky na Kopanicích byly těžké * Princ Charles a hostětínští
- * Patnáct, to je věk! * Žížaly nám zpracují biomasu

Z říše hmyzu

- Vakonoš všežravý (larva)
 (*Megalophanes viciella*)
- Vážka hnědoskvrnná
 (*Orthetrum brunneum*)
- Střevlík svařštělý
 (*Carabus intricatus*)
- Pestrokrovečník větší
 (*Clerus mutillarius*)
- Tiplice (*Nephrotoma* sp.)
- Majka obecná
 (*Meloe proscarabeus*)
- Šídlo (*Anisoptera*)

Psal se rok

1993

Československo se definitivně rozpadlo na dva kusy, Steven Spielberg natočil Schindlerův seznam a v Opavě se právě narodila zpěvačka Ewa Farna. A v několika hlavách, nezávisle na sobě, se začala rodit myšlenka na vydávání regionálního časopisu zaměřeného na oblast Bílých Karpat.

Stačilo by málo – a mohly vzniknout časopisy dva. Naštěstí jsme se včas potkali, a i když jsme se nějakou dobu přetahovali o autorství té geniální myšlenky, nakonec jsme přijali fakt, že pochází z více nezávislých zdrojů. A tak vznikl časopis Bílé Karpaty jako skutečné společné dítě. Koneckonců – lepší školu spolupráce jsme nemohli dostat!

A škola to opravdu byla. Dva přivandrovalci, jedna Pražačka a jeden Holanďan, si usmysleli, že začnou psát a vydávat články pro obyvatele oblasti, která má hluboce zažitě tradice, kde je stále ještě na každém kroku znát spojení jejich obyvatel s krajinou, zemí, přírodou. Pro obyvatele, kteří mají svou hlavu, svůj rozum a kteří tuto oblast znají možná jinak, méně odborně, ale mnohem hlouběji – a hlavně srdcem. A oni nás kupodivu nevyhnali – dokonce nám začali pomáhat.

Chtěli jsme (a teď už cituji z prvního čísla – ročenky 1/94), „aby se časopis stal zdrojem poznání, že problémy Kopanic a Horňácka jsou si v mnohém podobné a že má smysl je řešit společně.“ Chtěli jsme nabízet inspiraci, poučení, informace o lidech z Bílých Karpat. Dařilo se nám to? Nevím. Jak posoudit, jestli se Kopaničáři, Horňáci nebo Valaši cítí být také Bělokarpaťany? Ale co vím, je, že jsou lidé, kteří se i po patnácti letech těší na každé číslo našeho časopisu, kteří jej vnímají jako pohlázení... A to stojí za dalších patnáct let takového úsilí.

Letošní výročí mě přivedlo na myšlenku projít všechny ročníky, najít to nejzajímavější, co v časopise za 15 let vyšlo. Strávila jsem několik dní listováním, pročítáním, a ze začátku jsem si každou zajímavost značila. Někde kolem roku 2000 mi došly záložky, a za chvíli i kapacita paměti. Zjistila jsem, že nejde vybrat

to nejzajímavější – každý by vybral něco jiného. A kdybychom chtěli připomenout vše, co za to stojí, mohli bychom začít zase od začátku. Mnohokrát mě ale při listování napadaly otázky. Jak vypadá život U Sabotů dnes? Jak se daří Aničece Liebenstein? Žijí ještě mladí manželé Dana a Zdeněk se svými dětmi na samotě u Brumova nebo je osud zahnal zpátky do města? Některá témata se v časopise objevila jednou, jiná se jím vinou celých patnáct let jako červená nit.

Časopis se určitě stal zdrojem poučení a nových, zajímavých zkušeností – pro nás v redakční radě bezpochyby. Zatímco první číslo místy vypadalo, jako by bylo vytištěno bramborovými razítky, dnešní grafické a technické řešení mluví samo za sebe. Zatímco v prvních letech jsme ani nevěděli, jak správně skloňovat jméno Karpaty, mnohé dnešní články by možná obstály i v profesionálních médiích. Ale to nejcennější, co mně osobně časopis umožnil, byla škola spolupráce. Žádná publikace nemůže vzniknout jako dílo jednotlivce. Náplň každého čísla byla kolektivní práce, do které přispívalo mnoho lidí. Další se podíleli na jazykových a grafických korekturách, fotili a kreslili, psali články, pomáhali s distribucí. Redakční radou prošla řada lidí, ještě více lidí s námi spolupracovalo nebo stále spolupracuje. Chtěla bych jim poděkovat všem, ale jmenovitě Honzovi Jongepierovi, Vlastě Ondrové, Pavlu Bezděčkovi, Jiřímu Pšurnému, Boženě Gajdové, Antonínu Kostkovi, Pavlu Popelkovi, Kataríně Devánové, Ríšovi Medalovi, Sylvě Mertánové, Věře Pospíšilíkové, Báře Duží, Hance Pokové, Marii Petřů, Petru Slintákovi a Karlu Fajmonovi. Bez nich by Bílé-Biele Karpaty nebyly tím, čím jsou.

Jana Hajduchová

Setkání s Bílými Karpaty obvykle končí láskou na celý život (přírodní rezervace Jalovcová stráň).

Obsah:

ÚVODNÍK

Psal se rok 1993.....	1
NÁŠ ROZHOVOR	
Začátky na Kopanicích byly těžké.....	2-3
AKCE V BÍLÝCH KARPATECH / AKCIE V BIELYCH KARPATOCH	
Letní tábory 2010.....	4
Přijďte pomoci kopaničským loukám.....	4
Kolo znovu kvete.....	5
Princ Charles a hostětínští.....	6-7
Nová Lhota vstoupila do Evropského spolku půdy.....	8
Mikroregiony pre prírodu.....	9
Horňácko má nová Futra.....	10
Spomienky od pána Mitáka.....	10-11
Vzpomínka na tetičku Podrazilovou.....	11
UČÍME SE OD MALA	
Vítězné práce literární soutěže	
Zelená planeta 2009.....	12-13
ZPRÁVY ZE SPRÁVY / SPRÁVY ZO SPRÁVY	
Evropsky chráněné druhy (1)	
- Koniklec velkokvětý.....	14
Letošní dotace na údržbu.....	14
Záchraně přenosy obojživelníků.....	15
Správa má novou vedoucí.....	15
Patnáct, to je věk!.....	16-17
Proč už netiskneme na recyklovaný papír?.....	18
MY A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Žížaly nám zpracují biomasu.....	19
Pomozte objasnit historii našich luk.....	20-21
Regionální značka Tradice Bílých Karpat® se rozrostla.....	21
POHÁDKA	
O tom, kterak hloupý pes málem ke svobodě přišel.....	22
PRO CHYTRÉ DĚTI.....	23
Dopis předplatitelům.....	24

Začátky

na Kopanicích byly těžké

Moravské Kopanice v posledních letech znovu osidlují nové rodiny, které nemají v této oblasti žádné kořeny a ani zde nechtějí působit pouze jako chalupáři. Na Žitkové jich najdeme hned několik. Jednou z nich jsou Leoš (*1972) a Jana (*1976) Bělušovi, kteří si před pěti lety koupili starou usedlost, kde bydlí dva kilometry od „centra“ obce se svými čtyřmi malými dětmi, starými od 5 měsíců do 5 let.

Zajímalo nás, jaké to je, bydlet a pracovat daleko od takzvané civilizace, a tak jsme Leošovi položili několik otázek.

Odkud jste vlastně přišli a proč právě sem?

Pocházíme z Brna, ale osm let jsem přes léto dělal v Krkonoších, kde jsem stavěl kamenné horské chodníky, na Sněžku a tak, i když jsem vyučený chovatel skotu, prasat a ovcí. V zimě jsem se vracel na Moravu, ke známým na farmy, kde jsem

pomáhal. Také jsem občas dělal výpady do Čech, ale po svatbě v roce 2003 jsme v Krkonoších bydleli spolu.

Tam jsme si chtěli koupit chalupu od nějakého Holanďana, ale s ním jsme se nedohodli a zůstali jsme v pronájmu, což nebylo řešení. Pořídili jsme si i krávu a potřebovali jsme vlastní půdu. Tu jsme hledali po celé republice, po inzercích, na internetu. A pak kamarád, který se tady o několik let dříve usadil, mi řekl, že na Žitkové prázdné baráky jsou. (Bohužel jsme s ním, po jejich špatných zkušenostech s novináři, rozhovor natočit nemohli – J.W.J.)

Bylo to v zimě, kdy jsem se sem sám (protože Jana byla s miminkem v Krkonoších) přijel podívat. Byl nádherný den, sluníčko pralo, teplo, sněhu všude a byl vidět Inovec. Tak jsem se rozpřáhl a řekl: „To je ono!“ Majitel ještě poznamenal, že to pro nás s dětmi asi nebude vhodné, ale namítal jsem, že je tu hezké a milé. Byl jsem z té krajiny úplně nadšený. A tak jsme to koupili.

Bylo to přesně 1. máje 2005, kdy jsme se sem, s malou Kristýnkou, přistěhovali. Já jsem už přijel o týden dříve, protože dům byl hodně vybydlený a tak jsem ho uklidil a vyličil. Ale když pak přijela žena a viděla, v čem bude bydlet, málem se zhroutila. Připadalo jí to spíše jako na Ukrajině – špatné podmínky, daleko od všeho...

V čem ty problémy konkrétně spočívaly?

V tom, že jsme byli odříznuti od všeho, bez vody. A pak na to přišla první zima, vše pod sněhem, neprohrnuli cestu, byli jsme ještě bez auta. Na nákup jsem jezdil buď s koněm nebo žena s Kristýnkou v šátku na břiše. Takto jsme ze žitkovského smíšeného zboží donesli, co jsme potřebovali.

Také měla žena strach, když dcerka onemocní, jak se snídostaneme k doktorovi. A skutečně jsme měli takové problémy, že sem dvakrát musela dojet sanitka.

Teď máme auto, se kterým vyjedeme, a cestu prohrnují. Před dvěma roky jsme si oba udělali řidičák. Jak děti přibývalo, bylo totiž stále složitější se někam dostat. Uvidíme pak, jak to bude, když děti půjdou do školy. To se asi hodně změní naše soužití.

Jinak, dlouhé zimní měsíce v poměrně malé místnosti jsou pro ženu náročné, já jsem přece jen více venku. Ale když přichází jaro, tak je to paráda pro všechny.

Začátky skutečně nebyly vždy jednoduché. Nejen, že tu nebyla voda, ale vlastně jsme dobře nevěděli, do čeho jdeme – jestli se najde nějaká práce. Rychle se ukázalo, pokud člověk nechce jít vydělávat do fabriky (a kam jinam vlastně?), že jedinou možností je pustit se do farmaření. Ale přesto, že mám chovatelské vzdělání i nějakou praxi, člověk se musí hodně naučit. Problém je, že zde nemáme kořeny. Nás to nenaučil táta nebo děda. To může znamenat, že z nás nebudou nikdy dobří hospodáři nebo až budeme staří. Literatura sice existuje, ale ty praktické věci se z ní nedozvíš. To ti musí někdo ukázat.

Co jste se třeba museli naučit?

Poprvé jsem tu s koňmi musel dělat polní práci, což jsem neznal. Také si pamatuji, jak jsme první rok zorali pole a něco zasadili. V zimě jsem rozvozil hromady hnoje na pole, pod tlakem jsem to tam cpal a už někdy v březnu jsem to v bahnu zaorával, jen z toho stříkalo. Pak se ta půda přeměnila na takovou průmyslovou hlínu, že jsem z toho mohl stavět barák. Nevěděl jsem, že ta půda musí být připravená tak akorát na to setí. Následně jsem tam zasadil mrkev a červenou řepu, kouknul

Chalupa se pomalu, krok po kroku, spravuje.

jsem do knížky, kde bylo napsáno, že tyto plodiny zrovna nesnášejí přímé hnojení, což jsem právě udělal.

Také jsem měl semena, kde bylo napsáno „rostliny druhé trati“, čemuž jsem zpočátku vůbec nerozuměl. Pak jsem pochopil, že před nimi musí být zasázeno něco jiného, obilí nebo brambory. Ale i se sázením brambor museli pomáhat sousedi, abych věděl kdy je sázet nebo jak správně pracovat s pluhem.

Protože mít dost sena pro krmení dobytka je velkou starostí (někdy mám z toho noční můru), tak jsme také odkoukali způsob, jak tady dělají ty kupy. To vymysleli Kopaničáři skutečně dokonale.

Některé věci jsem se však naučil sám. Dříve jsem kosil kosou. Hodně se dělalo ručně, svázal jsem na haluzi s jedním koněm. Později jsme zprovoznili malotraktor zvaný „modrý blesk“ a nyní s ním svážíme seno i děláme jiné práce. Trávu teď sekám bubnovou sekačkou. Pořídili jsme si i hříbě, osla, jalovici jsme si nechali. A na to si musíme zajistit více sena.

Jak vás na Kopanicích přijali sousedi?

Vztahy jsou tu dobré. Není to tak, že by místní cizí usedlíky neakceptovali, protože moc místních v našem okolí už trvale nežije. Tady chybí poslušnost, bohužel – místní odešli do fabrik, odstěhovali se do měst a vzali s sebou i místní pracovní tradice. Teď jsou v nejbližším okolí téměř jen chalupáři a poslední místní jsou zde jen na léto. Samozřejmě když něco potřebujeme, tak se na své sousedy obracíme, ale nechceme je pořád otravovat. Proto nejsou kontakty příliš časté, ale jsou dobré.

Přistěhovalo se sem ale více rodin s dětmi, se kterými se vzájemně navštěvujeme a snažíme si navzájem pomáhat – a také aby děti měly kontakt s vrstevníky.

Jak vycházíte finančně?

Většinu vypěstovaných plodin si necháme pro sebe. Máme tři koně, osla, kozu, králíky, slepice, dvě dojné krávy, takže máme i maso a mléko. Občas vyrábíme sýr. Máme i ekologický sádek, takže nechybí ani ovoce. Seno dělám na své a pronajaté půdě, ale svážíím od chalupářů, za což jsou rádi. Něco rozdáme, něco vyměníme, a proto hotovosti potřebujeme málo. Kdybych nekouřil, nepil pivo nebo jsme nechtěli občas nějakou čokoládu, tak ty částky, které člověk potřebuje oproti životu ve městě, jsou, řekl bych, směšné. A takto se to tady dělalo i dříve – a často měli velké rodiny.

Žena má mateřskou a já zemědělské dotace na těch šest hektarů, co ekologicky obhospodařujeme – dva a půl

z nich vlastníme a zbytek je pronajatý. I když, někdy si přivydělávám i stavební prací, ale to spíše okrádá čas na zemědělskou práci. Možná kdybychom chtěli se ještě rozšiřovat, ale nemáme podnikatelského ducha.

Do jaké míry užíváte moderní vymoženosti, jako jsou mobily a počítače?

Mobil máme, ale počítač zatím ne. Ani televizor nemáme, nechceme takový oltář rodiny. My jsme se jako děti také moc nemohli dívat natelevizi. Ale když děti pro školu ten internet budou potřebovat, tak ho asi mít budeme. Zatím tyto věci nechceme, ale nebudeme v tom dětem bránit. Nemá smysl jim to zakazovat, stejně pak půjdou svou cestou a musí se do společnosti nějak začlenit. Měly by vyrůstat jako ostatní děti.

Už teď si občas od sestry půjčuje žena notebook a v zimě na něm pouštíme pohádky. Ale mít počítač tady stále, to by mohlo způsobit závislost. Pak by se děti chtěly dívat na nějaký film každý den.

A jak tedy trávíte dlouhé zimní večery se čtyřmi dětmi?

Často jim čteme, ale také hodně něco vyrábíme, děti samozřejmě také kreslí a malují. V zimě s Janou pečou perníčky, modelují, vystřihují, dělají přáníčka, sáňkujeme. Pak od jara tráví hodně času venku, ale také se mnou na poli, sází cibuli, hrách, „pomáhají“ se senem, a tak se učí tu základní práci. Také chodíme na procházky a sbíráme bylinky.

Myslím si, že naše děti tu mají velké výhody oproti městským dětem. Tam je nemůžeš pustit samy ven, maximálně půjdou ve středu s maminkou do parku na pískoviště, jiné odpoledne do kroužku. Jinak sedí u bedny nebo si hrají s nějakým autíčkem na ovládání. Co tam můžeš vytvořit za vztahy?

Máte nějaké plány do budoucnosti?

Čeká nás ještě hodně stavební práce. Dům je špatně postavený, na trámech a

Rodina Bělušova

pod nimi pár kamenů, stojky jsou ze dřeva, zdi jsou z kotovic nahozené blátem – a tenké, asi dvacet centimetrů. Trámy jsou již zčásti shnilé a propadají se, proto je dům nakřivo, jak je vidět na futrech. Proto jsem se rozhodl udělat obytnou část nad chlévy, a z této části možná uděláme chlévy. Také potřebujeme postavit hospodářské budovy. Seník už tři roky skoro padá.

Závěrem, chcete tedy zůstat Kopaničáři?

Náš život se nedá srovnávat s tím, jak bývalí Kopaničáři byli odkázaní na ten domeček a pozemek. My už máme auto a nás podporují ty dotace. Bez nich nevím, jestli bychom zvládli žít jen z toho, co bychom si nahospodařili a jestli bychom si mohli dovolit auto. Ale do města bychom se určitě nevrátili.

Také vypadá zdejší krajina tak, jak je, díky drobnému zemědělství. Každá rodina měla svoji „kopanici“. Ale pokud se zdejší usedlosti mění na rekreační objekty, pole a louky zpět zarůstají. A viděli jste někdy takovou krajinu? Já ne, Moravské Kopanice jsou dnes v naší republice naprosto unikátní.

Jan W. Jongepier

Letní tábory 2010

Chceš se zúčastnit školy kosení a péče o louky? Naučit se zacházet s kosou, jak ji připravit k sečení, jak nakut a brousit, neublížit si i jak se s kosou radovat? Naučíte se i tradičním postupům při sklizni sena. Přijďte si připomenout staletí rozvoje i úpadku i záchrany zbytků bělokarpatských luk, krajiny a lidí, nové klimatické hrozby i naděje. Přijďte, kdo chcete obnovovat i sebe životem s přírodou.

Základní příjezd je nevhodnější v pátek, abychom každou úvodní sobotu ráno byli v co největší síle. Je však možno přijít i odejít kdykoliv v týdnu, pouze na základě ohlášení se přímo v táboře.

Organizace: ZO ČSOP Kosenka, tel. 577 320 181, 736 777 144, e-mail: kosenka@kosenka.cz.

- Stravu, náradí, tradiční pracovní postupy, společný pobyt, financování a další program našich setkání zajišťujeme už dnes. Pro případ nouze doporučujeme menší kapesné s sebou.
- Stačí mít spací pytel, karimatku, stan (nebo použijete náš vojenský), vlastní jídelní nádobí, základní osobní potřeby, dobrou vůli.

Přijďte pomoci kopanickým loukám

Už dvacet let se scházíme na Hutích, záhadném a pestrém místě na konci světa, kde se zachovaly orchidejové louky tak, jak vypadaly před sto lety. S lesíky a mokřady se tu prolínají v pestré mozaice, kterou vytvářely generace místních hospodářů a nakonec my, kteří jsme před 20 lety louky znovu vzali lesu. Svahy jsou tu prudké, sesuvné a podmáčené, traktorem se kosit nedají.

A tak bereme kosy, hrábě a plachty a šplháme do svahů a s plachtami sena zase padáme dolů. Prožíváme tu deště i vedra, naděje a zklamání, i drobné radosti, když pokosená louka schne nebo si traktor přijede pro dosušené seno. Vzpomínáme na staré hospodáře a okolnosti, za kterých unikátní druhově bohaté bělokarpatské louky vznikaly a zvětšovaly postupně své bohatství. Práce je tu někdy těžká, jindy napíná a vede k úplnému zapomení na všední život.

Čas zde přestává existovat a přesto nám šlape na paty. Už dvacet let se zde scházíme a pomáháme zachovat bohatství rostlin, hmyzu, zvěře a hub, které se tu udrželo díky staleté lidské činnosti v těsném spojení s přírodou. Druhově bohaté orchidejové louky nám zde zůstaly jako cenná kulturní a přírodní památka, jejíž zachování vyžaduje netradiční činy.

A přírodní časoprostorová mozaika, ve které musíte dva týdny prožít, abyste do ní pronikli, dostali ji do těla a myslí a až poté pochopili rozumem i smysly.

„Tady je to samá zgrapa a močál. To kromě vás nikdo jiný kosit nebude“, řekl nám místní zemědělec. Těžký terén, jenž umožnil zachování památek z doby dávného tradičního zemědělství ale vyžaduje tradiční ruční práci k jejímu uchování. Tak se tu scházíme, dvacet let, dobrovolníci z různých míst, různé profese a různého věku.

Ale ubývá nás. Přijďte pomoci! Letošní ochránářský tábor, organizovaný Hnutím Brontosaurus Mařatice, proběhne v termínu 16.–30. července 2010 pod názvem Karpatská sena 2010 v PR Hutě na Žitkové a je možné se na něj přihlásit na www.brontosaurus.uh.cz.

Předtím můžete navštívit některou z našich víkendových akcí, uvedených na internetových stránkách, a seznámit se s Hutěmi v hlavní době květu orchidejí.

**Michal Hájek
Hluk**

*Michal Hájek (*1974) jen členem Základního článku Hnutí Brontosaurus Mařatice a spoluorganizuje ochránářské tábory v přírodní rezervaci Hutě od roku 1991.*

O.z. Pre Přírodu a Karpatské ochránářské združenie altruistov (KOZA) ponúkajú na letnú sezónu tieto akcie:

25.–27. jún: víkendová brigáda Nová Bošáca – Grúň, hrabanie lúk (vedúci Ľubo Kudláček, 0904 287656)

17.–24. júl: letný pracovný ochránářský tábor Vrbovce – Bučkova jama (vedúci Anino Belan, 0948 357 911)

31. júl – 7. august: letný pracovný ochránářský tábor Červený Kameň – Nebrová*

21. – 31. august: letný pracovný ochránářský tábor Trenčianske Bohuslavice, hrabanie lúk (vedúci Matúš Ďurček, 0905 318079)

18. september: otvorenie náučného chodníka na Vršatci

24.–26. september: víkendová brigáda Nová Bošáca – Grúň*

8.–10. október: víkendová brigáda Krivoklát – Krivoklátske lúky*

22.–24. október: víkendová brigáda Chocholanská dolina, odstraňovanie biomasy na prameniskách (vedúci Peter Demko, 0918 088236; Jozef Kudla, 0902 499753)

*Akcie, ktoré organizuje KOZA. Viac informácií nájdete na www.koza.sk.

Priebežne pozrite i na www.preprirodu.sk. Akcií môže v priebehu roka ešte pribúdať.

XXX. Tradiční kosení bělokarpatských orchidejovitých luk zaměřené na tradiční spojení přírody a člověka v Bílých Karpatech, Valašské Klobouky

3.–9. červenec: PR Bílé potoky

10.–18. červenec: PR Javorůvky, PP Dobšena

Společnost a příroda jsou dva základní prvky, které utvářejí kolorit Bílých Karpat. Mozaika smíšených lesů, polí, luk a různorodých lidských sídel je pro toto pohoří typická a člověk v jejím rámci zaujímá důležité postavení. Bez jeho pomoci a pozitivních tvůrčích zásahů by toto moravsko-slovenské území vypadalo zcela jinak, než jak je známe dnes. Ostatně svědčí o tom i řada lokalit, které by bez pravidelné údržby prostě přestaly existovat. Jednou z nich je i drobná mokřadní louka zvaná Kolo.

Prstnatec pleišový

Když někdejší učitelka a vedoucí Ekocentra Pantoflíček ZŠ Dolní Němčí paní Vlasta Ondrová před třemi lety přebírala do osobní správy půlhektarové území na slavkovských Zadních loukách, skýtal se jí neveselý pohled. Mokřadní louka v údolí potoka Kasivce byla těžce poškozena zemědělskou technikou, a studánka, kde si ještě v osmdesátých letech chodili pro vodu brigádníci Hnutí Brontosaurus, byla pohřbena pod nánosem tlející přírodní hmoty. Na ústupu byla i botanická pestrost. Stav lokality, která řadu let spadala pod správu Agro Okluky, a. s., byl dosti žalostný. Protože těžká mechanizace způsobila hluboké koleje a ústup některých vzácných druhů rostlin, Správa CHKO rozhodla o výmazu přírodní památky Kolo ze seznamu zvláště chráněných území.

Obnova

I to byl jeden z impulzů, který Vlastu Ondrovou přiměl k akci. Po odchodu na penzi bylo času přece jen více, a tak se někdejší kantorka rozhodla vzkřísit nenápadnou krásu zapadlého kousku země. V jejím rozhodnutí ji podpořil nejen

Kolo znovu kvete

manžel, ale i přátelé sdružení kolem základní organizace ČSOP Pantoflíček. Při pozemkových úpravách před třemi lety došlo ke směně za jinou louku paní Ondrové a začalo se s obnovou.

Hlavním úkolem bylo mokřadní lokalitu pravidelně každý rok šetrně kosit. Řekne se to lehce, ale za tím vším jsou desítky rukou dobrovolníků a mnoho hodin fyzicky namáhavé práce. Kvůli citlivosti území nebylo možné využít těžší techniku, a tak se dostalo především na křovinořezy nebo menší sekačky. Když bylo dokončeno čištění lučního prostoru, na řadu přišla obnova studánky. Ta spočívala v odstranění množství hmoty, která byla lesáky navezena do dolíku někdejšího prameniště, a následně v samotné stavební úpravě místa. I díky finanční podpoře z Programu péče o krajinu, a z programu *Make a Connection* (tzn. Připoj se), obětavé pomoci studentů a řemeslnickému umu pana Ondry a Zimčíka se podařilo v dolní části lokality vystavět fortelnou, a přitom esteticky vkusnou studánku. V krajině, kde o prameny nebyla dříve nouze...

Dříve

Jak ovšem paní Ondrová podotýká, intenzifikace zemědělství v období socialismu a plošné meliorace bělokarpatských luk udělaly své. Studánka v údolí potoka Kazivce je v současné době daleko široko jediná a nezdá se, že by tomu mělo být v blízké budoucnosti jinak. Příkladná správa rodu Liechtenštejnů, kteří přilehlá území v minulosti spravovali, je nedostižným vzorem pro většinu těch, kteří se o krajinu Bílých Karpat starají v dnešní době. Zdejší lesy byly před sto lety vzorově uklizeny a cesty udržovány. Budovaly se mostky přes vodoteče, kultivovala se prameniště. A co hlavně: vzácné orchidejové louky byly pravidelně koseny.

Dnes

Jistěže i dnes se dá sledovat opětovný návrat k tradičním formám hospodaření, ale turbulence, které bělokarpatskou krajinu poznamenaly v uplynulých padesáti letech, byly příliš silné. Desítky rozoraných luk, kde se nerozumně pěstovalo obilí, je potřeba pomalu a mnohdy experimentálně obnovovat. Hlavním problémem dneška je však ztráta vztahu lidí k půdě a jejich přirozené úcty v hodnotu krajiny. Osvícených majitelů a správců pozemků se jaksí nedostává. Realitu prožíváme čím dál více virtuálně a obklopeni supermarketovým lesem PET lahví zapomináme na lahodnou chuť obyčejné pramenité vody či blahodárné šumění zdravé bučiny. Mezi masou netečných jedinců se však přesto najdou i tací, kteří ony „obyčejné“ hodnoty dokáží ocenit a snaží se o jejich záchranu. Paní Ondrová a její pantoflíčkoví přátelé patří mezi ně.

Vzkříšení mokřadní lokality Kolo, na které se po letech opět objevují stovky vzácných květin a uvažuje se o jejím zpětném zařazení do seznamu chráněných území, je toho důkazem.

Petr Slinták

Tip: Rozhlasovou reportáž o obnově lokality Kolo si můžete poslechnout na webové stránce: http://www.rozhlas.cz/leonardo/priroda/_zprava/682173.

Vlasta Ondrová s autorem článku

Princ

Charles

a hostětínští

Usměvavý princ

Čekání na návsi, trh s místními produkty

Pondělí 22. března byl v Bílých Karpatech krásný, klidný, slunečný den. V Pitině, kam jsme přijeli krátce před příjezdem vlaku, nic nesevědčilo o nějaké mimořádné události. Prázdné ulice, pusté vlakové nádraží, v lokálce byla dokonce volná místa k sezení. Až na nádražičku v Hostětíně začal svět kolem nás trochu ožívat. Na hostětínské návsi pak už bylo patřičně živo. Lidí tu bylo tak akorát – ani málo, ani moc. Přesto se svět kolem nás připravoval na návštěvu století.

Program britského prince Charlese v Hostětíně byl díky médiím notoricky známý. Po příjezdu princ nejdříve navštívil centrální výtopnu na dřevní štěpku, pak zamířil ke kořenové čistírně odpadních vod, přes humna prošel k moštárně a krátce se zastavil na setkání s organizátory ze sdružení Tradice Bílých Karpat v Centru Veronica. Pak na návsi shlédl vystoupení souboru Světlovánek, podíval se na stánky na tržišti a v závěru své návštěvy zasadil před obecním úřadem ovocný stromek.

Eko princ

Mnohokrát jsem od přímých účastníků setkání slyšela, že se princ o všechno velmi živě zajímal, a jeho znalosti byly skutečně hluboké. Není divu. Většina projektů, se kterými se v Hostětíně setkal, pro něj nejsou žádnou novinkou. Ochrana životního prostředí totiž věnuje velkou pozornost. Na svých farmách provozuje několik výtopen na dřevní štěpku, řada budov je zateplena ovčí vlnou, využívají se i tepelná čerpadla a sřešní kolektory pro ohřev vody. Princ se nejen snaží snížit na minimum emise CO₂. Na farmě v Highrove například funguje kořenová čistírna odpadních vod, ve všech jeho sídlech je samozřejmostí třídění odpadu a kompostování bioodpadu, farmy, které sám řídí, hospodaří ekologicky. Kromě toho princ vlastní 1,700 hektarů lesů, z nichž velká část je certifikována podle FSC.

Nejzajímavější pro prince tedy určitě bylo to, co doma sám nemá – tedy moštárna a sušárna ovoce. I když na svých pozemcích podporuje projekty zaměřené na tradiční výroby a řemesla, jedinečnost Bílých Karpat v tomto přesahuje Spojené Království.

Princ se ale nepřijel jen podívat na zajímavé projekty. Jak sám zdůrazňoval, jedním z jeho cílů je stavět mosty, napomáhat propojení obdobných projektů v různých koutech světa. Hostětín totiž naštěstí není jediný.

Lucemburský „Hostětín“

Podobných vesnic není po světě mnoho, ale existují. Nedávno jsem navštívila Lucemburský Beckerich. Obec má zhruba desetkrát více obyvatel, jinak je ale podobnost obou obcí do očí bijící. Centrální vytápění na dřevěnou štěpku, solární panely i fotovoltaická elektrárna. Místní vzdělávací centrum je v energeticky úsporném domě, obyvatelé tu dostávají dotace na zateplení svých domů.

Hostětín a Beckerich mají společně nejen

ekologické projekty. V roce 2009 tuto obec navštívil velkovévoda Jan, oficiální hlava Lucemburska. Jak místní obyvatelé, tak i zastupitelé to dodnes považují za nejvýznamnější událost ve své třicetileté snaze o ekologický provoz obce.

Reklama k nezaplacení

Proč jsou vlastně návštěvy významných osobností tak důležité? Asi nejčastěji jsem slyšela názor, že díky návštěvě prince Charlese se jméno Hostětína skloňovalo ve všech médiích. Všechna také musela několikrát zopakovat, proč sem vlastně princ zamířil – a seznámit tak čtenáře, diváky i posluchače s těmi nejvýznamnějšími projekty, které se tu realizují. Celá česká veřejnost tak několikrát slyšela o tom, že existuje vesnice s centrálním vytápěním na dřevní štěpku, kořenová čistírna odpadních vod a lisují se tu bio mošty. Jak řekl Antonín Buček z Ekologického institutu Veronica – takovouto reklamu by si hostětínští nikdy zaplatit nedokázali.

Možná ještě důležitější je ale druhý důvod – a na tom se shodli nejen hostětínští, ale i beckerichští. Návštěva takto významné osobnosti je ohromným oceněním jejich práce a výsledků. Je o to důležitější, že jak princ Charles tak velkovévoda Jan se ochranou životního prostředí aktivně zabývají, a jejich výsledky v této oblasti jsou viditelné a respektované. Miroslav Kundra, ředitel Nadace Partnerství, k tomu dodal, že v České republice není osobnost srovnatelného významu, která by dokázala dát ekologicky zaměřeným projektům takovou váhu.

Yvonna Gailly, ředitelka institutu Veronica, zdůraznila, že to je především ocenění a vyzdvížení témat, se kterými všechny nevládní organizace v této oblasti (ale i školy a obce) pracují. Dostalo se jim tak mimořádného potvrzení, že tyto směry jsou správné, vrací lidstvo k využívání původních přírodních zdrojů udržitelným a přirozeným způsobem.

Víc než papež

Ale co znamenala návštěva prince Charlese pro obyčejné lidi v Hostětíně? Pro hospodyňky, které napekly koláčky, pro místní hasiče, kteří se skvěle zhostili pořádkové služby, pro děcka ze souboru Světlovánek? Pro ty poslední určitě nebylo nejdůležitější to, že se ulili ze školy – i když na to při rozhovoru s princem přišla řeč.

Ptala jsem se po odjezdu místních, co jim návštěva prince přinesla. Odpovědi byly rozesmáté tváře, většinou lidé těžko hledali slova, dojmy byly velmi silné. „Tož, snáď ani návštěva papeže by nebyla víc,“ zaslechla jsem.

Podle slov starosty Roberta Janoty bylo až neuvěřitelné, jak se při přípravě návštěvy celá vesnice semkla a jak všichni táhli za jeden provaz. Spojovalo je vědomí sounáležitosti, jaké jindy nezažijí. A není se co divit. Živý zájem prince Charlese, uznalé a upřímné pochvaly i jeho zaujetí ukázalo, že hostětínští jsou na svou vesnici hrdí právem.

Jana Hajduchová

S Janou Tesařovou, ředitelkou Centra Veronica

Královské podání ruky

Prince přišlo uvítat asi 1500 lidí. Obcí jej prováděli Jana Tesařová, starosta Robert Janota a Miroslav Kundra, ředitel Nadace Partnerství.

vtoupila do

Na půdě žijeme, půda nám poskytuje potravu. Je tedy důležité se o půdu dobře starat. S touto myšlenkou se sdružila v Evropský spolek půdy (European Land and Soil Alliance – ELSA, německy: Bodenbündnis) již stovka obcí a měst v Německu, Švýcarsku, Rakousku, Itálii, Nizozemí a Anglii. Dne 23. dubna 2010 se slavnostně připojila i první obec v České republice, Nová Lhota.

V areálu penzionu U Černého potoka na Vápenkách se v pátek odpoledne odehrálo nejen slavnostní, ale i informační a tvůrčí setkání. První účastníci a návštěvníci mohli pozorovat, jak děti malují barevnými jíly, které do Nové Lhoty přinesla rakouská výtvarnice Irena Ráček ze Sitzendorfu.

Podpisy

Oficiální část provázely přednášky o tom, co Spolek půdy dělá, o hodnotách CHKO Bílé Karpaty, o tom, co je to Natura 2000, i promítání filmu „Barvy půdy“ a nového filmu o Horňácku. Vyvrcholením však byl moment, kdy předseda spolku Dipl. Ing. Christian Steiner se starostou obce Mgr. Antonínem Okénkou podepsali listinu o členství. Přítomna byla i delegace z Dolního Rakouska i řada významných tuzemských hostů z Jihomoravského kraje, Správy CHKO Bílé Karpaty, Mikroregionu Horňácko–Ostrožsko, VUT v Brně, Masarykova muzea v Hodoníně, starostové z okolních obcí i z partnerské slovenské obce Kočovce a města Brezová pod Bradlom.

Evropského spolku půdy

Odleva: Ing. Ján Tupý (starosta obce Kočovce), Mgr. Katarína Štuchalová (projektová manažerka města Brezová pod Bradlom), Mgr. Irena Chovančíková (ředitelka Masarykova muzea Hodonín), Mgr. Antonín Okénka (starosta obce Nová Lhota), Dipl. Ing. Christian Steiner (předseda Evropského spolku půdy), Prof. Irena Ráček (výtvarnice, Rakousko), PhDr. František Synek (vedoucí Slovanského hradiště Mikulčice)

Vzápětí starosta jmenoval některé z mnoha aktivit, kterými se členské obce Spolku půdy zabývají. Ty se konkrétně týkají zemědělství, lesnictví, protipovodňového a odpadového hospodářství nebo údržby krajiny. Nová Lhota se bude pochopitelně zaměřovat na bělokarpatskou přírodu a krajinu – louky, lesy, mokřady, přírodní rezervace, prales pod Velkou Javořinou a jejich faunu a floru. Přínosem členství spolku pro obec bude zatím hlavně získávání informací a zkušeností od dalších členů.

Obec nedávno zahájila komplexní pozemkové úpravy, takže realizace různých opatření v rámci těchto úprav jinde může pro ni být inspirací. Do konce tohoto roku bude prováděna i bonifikace pozemků. Dalšími oblastmi, kde obec od evropského spolku hodně očekává, jsou protipovodňová opatření, způsoby zadržení vody v krajině nebo také optimální nakládání s nejrůznějšími druhy odpadů.

Nová Lhota sází především na spolupráci s Oddělením rozvoje venkova Dolnorakouské zemské vlády a obcemi v regionu Lilienfeld (Dolní Rakousko). Také chce se spolu s veselkým Vzdělávacím a informačním střediskem Bílé Karpaty vybudovat „enviro-centrum“. Hlavním jeho zaměře-

ním by mělo být vzdělávat školní mládež i pedagogy mateřských a základních škol o bělokarpatské krajině a přírodě.

Malovat půdou

Hlavním cílem ELSA je „aktivně přispět k trvale udržitelnému využívání půdy“. Představa je taková, že se na místní a regionální úrovni bude věnovat pozornost ochraně půdy, bude hlídán územní rozvoj a bude probíhat osvěta.

Spolek půdy chce také poukázat na význam půdy v lidském životě. Příkladem je výtvarný a osvětový projekt Malujeme barvami půdy. Projekt nabízí dětem součtež v malování ryze přírodními barvami a za použití přírodních materiálů. Takto si děti vytváří vztah k půdě a poznávají její význam a funkce. Barvy jsou získávány tak, že se shromáždí různě barevné vzorky půdy, prosejí se, vysuší a pak je z nich vytvořena krabička s barvami. Do projektu jsou zapojeny děti školního věku z regionu Dolního Rakouska a Jihomoravského kraje. U nás proběhne aktivita pod záštitou Masarykova muzea Hodonín.

V Nové Lhotě se již veřejnost mohla seznámit nejen s touto aktivitou, ale i s jedním z výsledků projektu, velmi vydařeným kalendářem s obrázky vyrobenými 23 školačkami Obecní školy z rakouského Wolkersdorfu/Obersdorfu.

O pokračující činnosti spolku půdy v Bílých Karpatěch a jejich výsledcích si určitě přečtete v dalších číslech tohoto časopisu.

Jan W. Jongepier

Mikroregióny pre prírodu

Z bohatej ponuky zaujímavostí a vzácností prírody stredného Považia a priľahlých pohorí patria určite k najvýznamnejším a najhodnotnejším tunajšie lúky a pasienky. Pestrosťou druhov rastlín a živočíchov, ktoré sa tu vyskytujú, sú výnimočné nielen v rámci Slovenska, ale aj celej Európy, preto viaceré z nich boli zaradené do sústavy Natura 2000, teda medzi územia európskeho významu.

Lúčne spoločenstvá zároveň patria medzi najohrozenejšie biotopy. Z mnohých príčin ohrozenia, ako je napríklad vypaľovanie, nevhodné hospodárenie, zástavba, je najvážnejšou ich zarastanie, ako dôsledok ponechania ladom.

Projekt na záchranu

Záchrana týchto lúk a bývalých pasienkov na slovenskej strane Bielych Karpát sa už dlhodobo venujú dobrovoľní ochrancovia zo združenia KOZA (Karpatské ochrannárske združenie altruistov). K nim sa v posledných rokoch pridali aj členovia občianskeho združenia Pre Prírodu. Práve toto združenie získalo v minulom roku podporu nadácie Ekopolis pri realizácii projektu „Mikroregióny pre prírodu“, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Hlavným cieľom tohto projektu je nielen záchrana chránených území a iných vzácných lokalít v regióne stredného Považia a Bielych Karpát, ale zároveň aj zabezpečenie trvalej a pravidelnej podpory pri ich ochrane. Najmä zabezpečenie trvalej podpory je ambicióznym cieľ, ktorý dáva tomuto projektu pilotný, teda skúšobný, charakter pre územie celého Slovenska.

Pri projektovaných aktivitách ide o organizovanie „klasických“ víkendových brigád a letných týždňových pracovných táborov, exkurzií, prednášok na školách alebo prenos žiab na štyroch úsekoch cestných komunikácií. Popri tom však v rámci projektu prebieha prírodovedný výskum na jednej z dlhodobo udržiavaných chránených lokalít. Jeho výsledky budú následne publikované v pripravovanej brožúre a budú použité aj pri tvorbe 1. náučného chodníka na Slovensku zameraného na spôsoby manažementu chránených území v PR Beckovské Skalice.

Brožúry

Vzbudí záujem miestnych obyvateľov o ochranu vzácných lokalít v blízkosti ich bydliska majú popri vydanom kalendári (s vyznačením času a miesta našich brigád na jednotlivých lokalitách) najmä brožúry, ktoré budú vytvorené osobitne pre každý mikroregión (8 typov). V týchto brožúrach sa budú môcť obyvatelia jednotlivých mikroregiónov dozvedieť o vzácných lokalitách v ich okolí a dôvodoch ich ochrany. Jedným z dôležitých faktorov umožňujúcich trvalú starostlivosť o tieto lokality je vyriešenie vlastníckych a užívateľských vzťahov. Preto budú v rámci projektu zidentifikovaní majitelia pozemkov na týchto lokalitách, pričom sú vyčlenené finančné prostriedky na to, aby si aspoň niektoré lokality prenajalo o.z. Pre Prírodu.

Mikroregióny

Originalita tohto projektu spočíva v snahe zabezpečiť trvalú podporu obcí a mikroregionálnych združení pri ochrane týchto vzácných území. Šesť z ôsmich oslovených združení obcí (mikroregiónov) leží v Bielych Karpatoch, preto mnoho projektových aktivít smeruje práve do tejto oblasti.

Realizátori projektu sa snažia od počiatku komunikovať s príslušnými obecnými úradmi a starostami obcí. Na spoločných stretnutiach v rámci jednotlivých mikroregiónov sa diskutuje o potrebách obcí a o ich možnostiach pri záchrane a ochrane „svojich“ chránených území a vzácných lokalít. Formy pomoci môžu byť v tomto prípade rozličné, už či ide o materiálnu a technickú pomoc (ubytovanie, opravy náradia, strava a pod.), duševnú a mediálnu (propagácia, účasť na našich akciách), alebo aj finančnú.

Po „prvom kole“ rokovaní možno konštatovať, že v každom mikroregióne bola prisľúbená pomoc obcí pri realizácii aktivít, ktoré budú smerovať k ochrane miestnych lokalít. Veľmi nás teší, že

v niektorých mikroregiónoch máme do budúcnosti sľúbenú aj finančnú podporu na zabezpečenie našich víkendových brigád a pracovných táborov. S viacerými obcami sme sa dohodli na tvorbe náučných chodníkov, v mikroregióne Javorina sme spoločne s obcami začali uvažovať o podaní nového projektu zameraného (okrem iného) aj na ochranu tunajších lokalít „pod záštitou“ obcí Bzince pod Javorinou, Lubina, Moravské Lieskové a Dolné Srnie.

Projekt Mikroregióny pre prírodu prijíma pozitívne aj Správa CHKO Biele

Súčasťou projektu je organizovanie brigád a týždňových táborov pre dobrovoľníkov, s cieľom záchraníť najhodnotnejšie lúky a pasienky jednotlivých mikroregiónov.

Karpaty, ktorá je odborným gestorom pri realizácii všetkých manažementových zásahov v chránených územiach. Príspevok obcí pri ochrane prírody vníma ako veľký krok vpred pri realizácii idey spoločnej ochrany prírody profesionálmi, dobrovoľnými aktivistami a miestnymi obyvateľmi.

Veríme, že región Bielych Karpát bude známy nielen lúkami s tisíckami orchideí, ale zároveň bude známy aj originálnym spôsobom ich ochrany širokou verejnosťou.

**Matuš Ďurček
Trenčín**

Mgr. Matuš Ďurček, hydrogeológ narodený v roku 1966 v Prešove, v súčasnosti pracuje na Správe CHKO Biele Karpaty ako anorganik. Je zakladajúcim členom občianskeho združenia Pre Prírodu.

Horňácko má novú

Futra

Na začátku letošního roku vzniklo na Horňácku nové občanské sdružení. Založilo jej několik mladých lidí z Velké nad Veličkou a Malé Vrbky – nadšenců, kteří mají nápady, chuť a odvahu přinést do svého regionu něco nového. Jejich sdružení nese název Futra.

Jedním z hlavních cílů občanského sdružení Futra je obohacení společenského, zejména tedy kulturního života v regionu. Na Horňácku, známém bohatstvím lidové kultury, by se to mohlo zdát jako nošení dříví do lesa, avšak opak je pravdou.

Folklor stranou

Ne každý se totiž zajímá o folklor a události s ním spojené. I na Horňácku je mnoho lidí, a to nejen mezi mladými, které folklor příliš neoslovuje a neláká. Právě pro ně (i když samozřejmě nejen pro ně) by členové Futer chtěli přinést nové možnosti kulturního využití v podobě různých výstav (fotografie, obrazy a další výtvary místních i přespolních umělců)

a koncertů rozličných hudebních žánrů. V plánu mají také pořádání pravidelných zájmových činností, například kroužku výroby loutkového divadla, který by časem mohl přerůst v místní dobrovolnický loutkoherecký spolek. Zkrátka, jak naznačuje již název jejich sdružení, chtějí být jakýmisi dveřmi pro něco nového, co podle nich dnešnímu Horňácku chybí.

První společenskou akcí pod vlajkou Futer byl kulturní večer Futrál, který se uskutečnil o velikonoční sobotě v hospodě U Jagošů ve Velké nad Veličkou. Šlo o výstavu snímků od tří mladých fotografů spřaženou s koncertem místních rockových kapel Sad Harmony a Shatoon. Více se o Futrálu dozvíte na www.hornacko.net/futra/futra_futral.php.

Internetový portál

Někomu by se mohlo zdát, že jeden Futrál od začátku roku je dost málo. Není to ovšem jediný počín, o který se Futra zasloužila. Podařilo se jim totiž také zprovoznit první internetový portál věnující se uceleněji Horňácku – www.hornacko.net. Kdo potřebuje o Horňácku něco zjistit, tomu tento portál vřele doporučuji, neboť kromě článků, fotogalerií a informací od členů sdružení i dobrovolných přispěvatelů obsahují stránky téměř vyčerpávající rozcestník odkazů na všechny možné regionální instituce a zájmové skupiny.

Najdete zde kupříkladu odkazy na všechny horňácké obce, cimbálové i

necimbálové muziky, folklorní soubory, regionální občanská sdružení i další organizace. Nechybí ani odkazy související s turistikou a možnostmi ubytování nebo odkazy na stránky věnované přírodním zajímavostem a ochraně přírody v regionu.

Důležitou součástí portálu je také průběžně aktualizovaný kalendář akcí na Horňácku i v přilehlých regionech. Zájemci se zde dozví o všem, co se v nejbližších týdnech chystá, od folklorních akcí až po koncerty vážné i nevážené hudby, recitály, divadlo či veřejné přednášky a exkurze.

Protože provoz portálu zajišťují čistě dobrovolníci ve svém volném čase, může se stát, že jim tu a tam nějaká událost unikne nebo že se na stránkách vyskytnou drobné chyby. Za upozornění na jakékoliv nedostatky vám tudíž budou jeho autoři vděční.

Péče o krajinu a přírodu

Kromě uvedených aktivit mají Futra ve svých smělych plánech začleněnu také péči o krajinu a přírodu Horňácka. Tu by chtěli pojmout tak, aby se do ní zapojili i druzí, čímž by vznikl další rozměr společenského života v tomto bělokarpatském regionu. Zatím mají Futra dost práce na ostatních frontách, ale přejme jim, aby i tyto jejich výhledy došly úspěšného naplnění.

Karel Fajmon

Spomienky od pána Mitáka

Bielokarpatská krajina je dielom prírody i človeka. Tých domorodcov žiaľ stále ubúda a krajina sa mení. Spolu s nimi už na mnohých miestach zanikli poľné cesty a úvozy, medze boli vytrhané, zorané, alebo naoapak zarástli krovím. Mnohým lúkam nesmierne chýba jesenné dopásanie otáv.

A krajine chýbajú títo ľudia – dedko Kusenda už nezberá ostružiny na Mravcovom, aby z nich spravil vynikajúci nápoj, ani traja bratia z Grúňa sa už nestriedajú pri pasení kravičiek pod Lopeníkom. Podaktorí ešte aspoň po dvore chodia a v teplej kuchyni sa s nimi možno pozhovárať a zaspomínať...

Tak napríklad minulý rok v lete som zaznamenala pár zaujímavých spomienok pána Mitáka z Bučkovej jamy na vrbovčanských kopaniciach. Zapísala som to tak, ako to rozprával:

„Cez leto bila robota na poľi, očistili sa lúki, kosili sena, potom sa robili žňa, poselo sa, v hore i po lúkach v jaseň. Cez zimu sa opatrovali statki a sečka sa rezala ručne. Doma potom ženi mali robotu s pradeňím, muži opravovali náradí, metli sa spravili, usipačka... Doma bilo narobených stružlín vňutri. Aj sane sa doma robili.“

Vzpomínka na tetičku Podrazilovou

Vždycky, když jsou u nás hody, vzpomenu si, jak jsem ráda oblékala sudoměřický kroj. Oblékala mě do něj moje babička Eva Macháčková a po její smrti moje mamka. Nejdříve pevně uvázat kolem pasu kasanicu a na ni pečlivě ukládat jednu škrobenicu na druhou, aby vespod pěkně zařezávaly. „Čím víc, tím líp,“ říkala babička.

Každá část kroje byla do posledního detailu přepečlivě vypiglovaná, čižmy naleštěné. Když jsem si uvázala, jako poslední v řadě, lépkou, rychle ještě zaběhnout k tetičce Podrazilové „ze dvorka“. Tam už byl hlouček dalších děvčat s tureckými šátky v ruce. Tetička si nás změnila přísným okem: „Ukaž děvčico, jestli ti snád netrčíjú sukně?“ A vždycky bylo ještě co přerovnat. Když uvázala na hlavu šátek, bylo jisté, že ani v průvodu, ani při tanci nepovolí.

Vždycky, když jsou u nás hody, vzpomenu si na tetičku Podrazilovou. Starala se o kroje celé roky. Uměla ušít některé jeho součásti, chodili jsme za ní, kvůli opravám. Před pár lety jsem si řekla, že se za ní zastavím, abych si doplnila informace o kroji, který nejspíš kdysi vypadal trochu jinak než dnes. „Mám ti uvařit kafé?“ Rozhovor plynul jako pohádka a já litovala, že u sebe nemám aspoň diktafon.

„Víš děvčico, dřív sa nosily enom tři spodnice a zástěra byla modrá, bez výšivky. Vrchní sukně byly barchetové nebo štofky a ty byly kyticové nebo múrové. Nosili sa aj brogátky. Buď karminové nebo tmavé. Tým sa říkalo delinky.“ Na stole přistál hrníček s kafím. „Jako dívky jsme mívaly v zimě onučky a v létě holé nohy. Enom děcka nosívaly punčochy a na

nohách tak do pěti roků baboše. Takové střevíce. A na hlavě gargule z brogátu. No a ve všední deň sa chodilo bosky nebo v pantoflách.“

Chvilku odmlka: „Coti nabídnú, chceš buchtu?“ „Rádi sme chodívali za družky s procesím do Skalice k Božskému srdci. Družičkovala tehdá pani Sklenáková. Sukně piglovala tetička Slováčková. Chlapci před nama nésli sochu Božského srdce a šla s nama aj muzika. V zimě mívali chlapi súkenný lajbl a nosili sa žlutohnědé ovčí kožuchy a beranice. My jsme nosívali kacabaje (šijávala jich tetička Sýkorová) a přes sebe velké vlnáky a eště malé přes hlavu.“

Ráda sem chodívala aj na svad'by. Dřív bývaly v úterý. Nevěstu začepili do čepca s canglama, vyšitého perlama. Bylo na co sa dívat.“

A herdek, ono už bude poledne. Je čas odejít, říkám si. „Eště toto ti, děvčico, povím: dřív sa nosívaly sukně sendesátky délky a časem sa pokrátily na 64 cm. Jednú sme si na nich, akorát na Fašaňk, s Evú Mikéskovou nadělalysklady. To nás tetičky pomlúvily! No a vidiš, od tej doby si jich potom skládaly také.“

Před polednem jsem tetičce poděkovala a domluvily jsme se, že můžu zase přijít. Nikdy už k dalšímu setkání nedošlo. Odhodláni je málo, když to neuděláme hned. Okamžiky života jsou příliš prchavé. Paní Anně Podrazilové by bylo letos 95 let. Kdysi převzala štafetu naší historie, aby se sudoměřický kroj jen tak nevytratil a nezůstal jen na obrázcích. Chtěla bych věřit, že ho bude mít někdo zase tak rád. Za sebe, Vám tetičko, tam navrch děkuju.

**Pavla Sochorová
Sudoměřice**

*Pavla Sochorová (*1964), porodní asistentka, je šéfredaktorka Sudoměřického zpravodaje a bývalá členka folklórního souboru Žerotín ve Strážnici.*

A viete, ako se kedysi vyrobil olej?
„Navibírali sa kostki po páleníci. Jak bil vivareni kvas, v potoku sa viumívali kostki, usušili sa na deskách na podbitiu a potom sa to v zime vylúpalo a šlo sa s tím do olejní. Rostlalo se to nejlepší kaménkem. Povibíralo se to, až teho bilo tolko, že sa oplařilo síš do olejní. Za veľikí baňoh a ešte aj nad ním vrecko trčalo. V olejňách sa jaderka potúkli a na veľikej panve sa posmažili, dali sa do kúčovnice a vylisoval se olej z teho.“

Kúch sa rozmočil v kýbli ve vode a dával sa statku do sečky. Podlateho, kolko

měl jaderok povibíraních se nalisovalo 5–6 litru oleja. Na oleji sa dali smažiť smažénky (šišky), alebo sa do oleja máčal chleba.

Olej sa vyrábal aj z lenu, alebo bukvi. Z lenu sa najlahší narobil. O slunečnici, ani repke se nevědělo nič.“

Katarína Devánová

*Mgr. Katarína Devánová (*1969) vyštudovala botaniku na Univerzite Komenského v Bratislave. Momentálne pracuje v Trenčianskom múzeu v Trenčíne.*

Bielokarpatská krajina je dielom prírody i človeka.

Vítězné práce literární soutěže

Zelená planeta 2009

Stromy

Na naší planetě stromů je všude,
listy mají zelené někdy i rudé.
Jsou pro nás velkým zdrojem kyslíku,
tak už to bývalo řadu let ve zvyku.

Někdy když lechtá je na větvích listí,
koruna jejich tak zvláště šustí.
Některé jsou malé, některé vysoké,
jiné štíhlé a další zas široké.

Na podzim listí vše spadne
na zem a na větvích nezbyde žádné.
A až ho všechno seberou děti,
nastane zima – jak ten čas letí.

V zimě to stromy nemají lehké,
studí je kořeny a jsou velmi křehké.
Některé dokonce přepadne rýma,
jiné jen vzdychají: „Ach, to je zima.“

Stojí jen v aleji, zebe je sních,
kolem zní jenom ten dětský smích.
Chtěly by taky být jako ty děti,
na sáňkách až dolů z kopečku sjeti.

Když pak přijde to jaro svěží,
život do stromů mizou zas běží.
Rostliny kolem provoní louky,
vzbudí včelky, vosy i brouky.

Stromy v létě jsou jako v ráji,
korunou z listí stínem nás halí.
Jak na nich uzrají sladoučké plody,
smlsнем je někde poblíž vody.

Každá krajina má jiné stromy,
u moře pláže palmičky zdobí.
Je tomu tak, a bylo i před léty,
stromy jsou vzácností zelené planety.

Kateřina Rozehnalová
ZŠ Březolupy

Kategorie I

1. místo **Michaela Juříková** (ZŠ Zborovice) – Naše zelená planeta
Karolína Píšková (ZŠ Prakšice) – Báseň o Zelené planetě
2. místo **Michael Úradník** (ZŠ Zborovice) – Noc v lese
3. místo **Anna Bednaříková** (ZŠ Prakšice) – Zelená planeta

Kategorie II

1. místo **Kateřina Rozehnalová** (ZŠ Březolupy) – Stromy
2. místo **Pavol Kováč** (ZŠ Hurbanova, Stará Turá) – Po tajomných zákutiach kopaničiarskej prírody
3. místo **Magdalena Janigová** (ZŠ a ZUŠ Dolní Němčí) – Kouzelný zvoneček

Kategorie III

1. místo **Kateřina Ducháčková** (ZŠ Horní Lideč) – Zelená planeta
2. místo **Kryštof Kubinec** (ZŠ a ZUŠ Dolní Němčí) – Buk a Dub
Hana Tínková (ZŠ Strání) – Hrozivý rozhovor
Kristýna Gajdúšková (ZŠ Prakšice) – Pravdivý sen
3. místo **Karolína Mikšová** (Gymnázium Jana Blahoslava, Ivančice) – Špinavý korzet

První místa v každé kategorii vám představujeme na těchto stránkách.

Tatiana Ďurková, Trenčín, „Stromy“

Naše zelená planeta

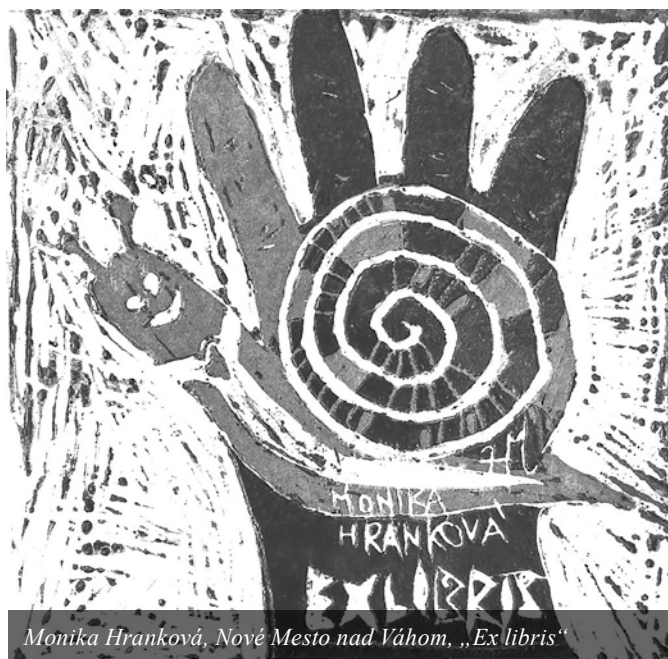
Kdysi dávno žili lidé, kteří pořád vymýšleli nové a moderní věci. Nedomysleli ale, že to může škodit přírodě. Na cestách jezdilo víc a víc automobilů a na přírodu nikdo nemyslel. Stromy, které rostly podél cest, začaly pomalu umírat. Dusily je totiž jedovaté plyny z automobilů. Lidé přestávali sázet nové rostlinky a místo toho seděli u svých počítačů. Ulice nebyly zelené, ale jen šedé od kouře.

Jednou šel Honzík ze školy a chtěl mamince utrhout nějakou pěknou kytku. Zjistil ale, že nikde žádná není a byl z toho moc smutný. Doma se rozhodl, že si ji zkusí vypěstovat sám. Dalo mu to práci, ale když se o rostlinky pravidelně staral, do měsíce měl krásnou zahrádku plnou voňavých kytiček.

Pár jich utrl a donesl do školy. Všichni mu je záviděli a ptali se, odkud je má. Honzík se chlubil, že si je všechny vypěstoval sám. Děti si řekly, že když to dokázal Honza, dokážou to taky a začaly si pěstovat svoje květinčky.

Brzy byly ulice zase zelené a všude to pěkně vonělo. Díky dětem si všichni lidé uvědomili, jak je příroda krásná, a že si ji musíme chránit a starat se o ni.

Michaela Juříková
ZŠ Zborovice

Monika Hranková, Nové Mesto nad Váhom, „Ex libris“

Zelená planeta

Myslím si, že Marťani musí být dost naštvaní. Když tak hledí směrem k Zemi, že Mars tak moc hezký není. Ať se nikdo nediví, prý už z toho šediví. A tak každou neděli, možná taky v pondělí, účastní se výletu na nejkrásnější planetu. Nejdřív si to namíří v létajícím talíři, na obhlídku Ameriky, spřátelit se s kolibříky. V amazonském pralese, náhle motýl snese se, dolů k zemi, až na mech, všem kolem se tají dech. Leno chodi leniví, ti se vůbec nediví. Marťani tu kulí zraky na překrásné ara ptáky. Pak si řeknou ententýky a přeletí do Afriky. Proženou se horkou pouští, vyposlechnou ptáky v houští. Tam kde teče řeka Nil, pozdraví je krokodýl. Z křoví dlouhý chobot trčí, za stromem se něco krčí. Žirafy a opice se jim líbí nejvíce. Když posvačí banány, navštíví zas klokany. Pak poprosí vačiči: „Upleťte nám čepici.“ Tuleni i tučňáci mají z nich pak legraci. Marťan totiž v čepici připomíná slepici. Poleťte už, bude švanda, v Číně na nás čeká panda. Čas se krátí, je to pech. Tak, ještě do jižních Čech. Prozkoumat, kdo za rosy kváká nahlas v rákosí. „Už je konec výletu, připravte se k odletu,“ vykřikuje kapitán u rybníku do všech stran. „No tak honem, už je čas, za týden tu budem zas.“

Báseň o Zelené planetě

Jak by nám všem dobře bylo,
kdyby v zimě bylo bílo,
kdyby byla čistá voda v potoce
a na stromech zdravé ovoce.

Modré nebe, taky moře,
zelený les plný zvěře.
Na loukách spousty kytiček
a večer nebe plné hvězdiček.

Jak by se tu dobře žilo,
kdyby to tak pořád bylo,
na naší zelené planetě,
vždyť je krásné na světě!

Karolína Pišková
ZŠ Prakšice

Kateřina Ducháčková
ZŠ Horní Lideč

Evropsky chráněné druhy (1)

Koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*)

Koniklec velkokvětý je jednou z prvních jarních rostlin. Rozkvétá většinou začátkem dubna na výslunných travnatých stráních.

Když byl koncem osmdesátých let 20. století mapován jeho výskyt v Bílých Karpatech, zjistilo se, že z původních bohatých populací se dochovalo jen nepatrné torzo. Byl to výsledek socialistického zemědělství – mnoho lokalit bylo rozoráno, vyhnáno nebo naopak ponecháno ladem bez pravidelné údržby.

Podobný osud ho potkali i v jiných evropských zemích a tak se stal chráněným druhem nejen v České republice, ale v rámci soustavy Natura 2000 i v celé Evropské unii.

V Bílých Karpatech se v minulosti vyskytoval v předhůří od Radějova

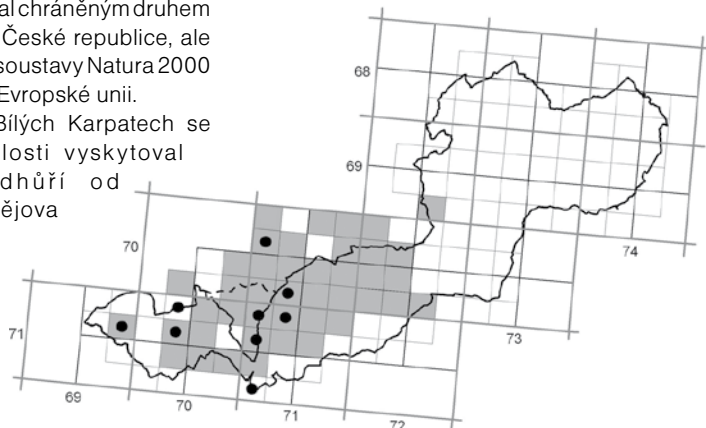
až po Suchou Loz a kopec Králov u Uherského Brodu. Nyní je znám jen z devíti lokalit mezi Radějovem a Suchovem.

Zatímco z dřívějšíka jsou popisovány záplavy modrajících se květů, dnes na zbylých lokalitách vykvétá už jen v několika jedincích. Jediná bohatší populace se vyskytuje u Javorníka. Údržbě jeho lokalit je proto věnována velká péče. Bohužel se často stává, že místo výrazných chlupatých hlaviček květů nalézáme jen prázdné jamky. Koniklec je tak jedním z nejohroženějších druhů Bílých Karpat.

Pokud je každá kvetoucí rostlina v daném místě nemilosrdně zlikvidována několik let po sobě, zásoba semen v půdě se velmi rychle vyčerpá a mnohaleté úsilí i vynaložené finanční prostředky přichází vniveč. Je tak velké nebezpečí, že za pár let budeme hledat kvetoucí koniklece jen po zahrádkách.

Ivana Jongepierová

*RNDr. Ivana Jongepierová (*1962) pracuje jako botanička na Správě CHKO Bílé Karpaty od roku 1986.*

Mapka: Rozšíření koniklece velkokvětého v CHKO Bílé Karpaty a okolí - šedé čtverce: výskyt před r. 1990, černá kolečka: výskyt od r. 1990.

- monitoring krajinných programů.

Žádat o dotace z tohoto programu mohou přímo i fyzické osoby, právnické osoby, obecně prospěšné organizace, obce, kraje, občanská sdružení, státní organizace a podniky, a to až do výše 250 000 Kč. Žádosti se v tomto případě podávají ne na Správu CHKO, ale na Agenturu ochrany přírody a krajiny ve Zlíne nebo v Brně.

Bližší informace o možnostech získání finančních prostředků z programů PPK a POPFK vám rádi poskytneme na Správě CHKO Bílé Karpaty. Kontakt je Ing. Šárka Němcová, tel. 725 059 574, e-mail: sarka.nemcova@nature.cz.

Šárka Němcová

*Mgr. Šárka Němcová (*1976) pracuje na Správě CHKO Bílé Karpaty od roku 2001. Je zodpovědná za oblast zemědělství.*

Letošní dotace na údržbu

Tak jako v předešlých letech je i v letošním roce možné získat finanční prostředky na údržbu a obnovu pozemků na území CHKO Bílé Karpaty.

Z Programu péče o krajinu (PPK) lze již tradičně čerpat finance na běžnou údržbu travních porostů, likvidaci náletu, výsadby dřevin, likvidace náletových dřevin, zatravnění apod. Každoročně se Správa CHKO snaží podpořit i drobné vlastníky pozemků, ale prioritně musí být zajištěna údržba maloplošných chráněných území („rezervací“) a lokalit v 1. zónách.

Poměrně novým programem, ze kterého lze poskytnout finanční prostředky na realizaci opatření v krajině, je program Podpory obnovy přirozených funkcí krajiny

(POPFK). Z tohoto programu lze financovat podobná opatření jako z Programu péče o krajinu, ale bude tendence spíše podporovat „obnovní management“, např. na likvidaci náletových dřevin na zanedbané pastvině či louce. Program je rozdělený na tato opatření:

- obnova vegetačního krytu (likvidace nežádoucího náletu dřevin)
- tvorba a obnova ekostabilizačních prvků v krajině a biotopů pro zvláště chráněné druhy (výsadby, protierozní opatření)
- likvidace invazních druhů rostlin
- opatření pro zmírnění dopadů klimatických změn na vodní ekosystémy
- zajištění podkladových materiálů pro zlepšování přírodního prostředí

Záchranné přenosy

obojživelníků

Správa CHKO Bílé Karpaty každoročně zajišťuje v jarních měsících záchranné odchyty a přenosy obojživelníků.

Tyto přenosy jsou prováděny u komunikací, přes které vedou hlavní migrační trasy těchto živočichů. Každoročně, přibližně od půli března do půli dubna, jsou u míst, kde probíhá největší migrace obojživelníků, instalovány zábrany proti vniknutí jedinců na komunikace. Právě na frekventovaných komunikacích totiž dochází bez zajištění těchto zábran k velké úmrtnosti obojživelníků.

Zábrana je tvořena tvrdou neprůhlednou fólií o výšce ca 40 cm. Dle potřeby a charakteru úseku je její délka od pár do

několika set metrů. Fólie je nainstalována kolmo na povrch půdy tak, aby pod ní nebyl žádný prostor pro podlezení. Žáby narazí na překážku a vydají se podél ní až spadnou do kbelíku, který je u fólie zakopán. Kbelíky jsou zakopány v pravidelných několikametrových rozestupech a jsou každý den vybírány. Jedinci, kteří do kbelíků spadnou, jsou pak přeneseni přes kritickou komunikaci a vypuštěni na místo rozmnožování (rybník, nádrž či jiná vodní plocha).

Takto již více než 10 let Správa CHKO ve spolupráci s externími spolupracovníky a organizacemi zajišťuje obojživelníkům bezpečný přesun na místa rozmnožování. V současné době se jedná o čtyři lokality (Luhačovická přehrada, rybník mezi

Komňou a Bojkovicemi, rybník v Krhově, vodní nádrž Lučina).

Prakticky na všech lokalitách se vyskytuje ropucha obecná a skokan hnědý. Vzácněji se v záchranných nádobách objevují skokani štíhlí, rosničky zelené a čolci obecní. Každý rok je tak v CHKO Bílé Karpaty díky transferům před koly aut uchráněno více než 2000 těchto nádherných studenokrevných živočichů.

Všem, kteří se na záchranných transferech podílejí, patří velké díky.

Ondřej Konvička

*RNDr. Ondřej Konvička (*1981) je zoolo-
gem Správy CHKO Bílé Karpaty od roku
2006.*

Správa má novou vedoucí

V úterý 20. dubna 2010 byla jmenována nová vedoucí Správy CHKO Bílé Karpaty Ing. Jiřina Gařáková. Převzala funkci po Mgr. Jiřím Němcovi, který v lednu tohoto roku na funkci vedoucího rezignoval. Mgr. Němec byl vedoucím Správy CHKO Bílé Karpaty téměř pět let.

Jiřina Gařáková (*1962) je stavební inženýrkou se zaměřením na vodní hospodářství a má bydliště v Uherském Hradišti. Na Správu přišla v roce 1997 jako krajinářka. Od té doby měla na starosti stavební činnost a vodní toky. Těmto oblastem se bude nadále věnovat i jako vedoucí. Před svým příchodem na

Správu Ing. Gařáková pracovala v oblasti odpadového hospodářství a geologie na Referátu životního prostředí Okresního úřadu Uherské Hradiště.

Osm let, od roku 2002, zastávala i funkci zástupkyně vedoucího. Není divu, že má přírodu obecně ráda, ale také s oblibou pozoruje hmyz a výborně se vyzná v našich vážkách. Přejeme jí, aby se jí dařilo nadále chránit nebo i zlepšovat přírodu a krajinu Bílých Karpat.

Jan W. Jongepier

Patnáct,

to je věk!

Pokud by náš časopis byl lidská bytost, letošním rokem by se přehoupl z dětství do puberty. Chceme toto výročí využít k tomu, abychom se vážně i nevázně ohlédli, podívali se na to, co nás samotné nejvíce zaujalo, a třeba i pobavilo.

Kam kráčíš, planeto?

Mezi celou řadou rozhovorů se zajímavými lidmi je jeden, kterého si vážím nejvíc. Je to Poslední rozhovor s Josefem Vavrouškem z prosince 1994. Krátce po jeho vzniku v roce 1995 Josef tragicky zahynul v Roháčích. Jedna z otázek směřovala k tomu, co je to vlastně trvale udržitelný rozvoj.

„Klasická definice, kterou připravila komise OSN pro životní prostředí, je vlastně velmi antropocentrická. Říká, že máme žít takovým způsobem, abychom byli schopni uspokojovat své potřeby, a zároveň abychom nezkažili tuto možnost budoucím generacím. To znamená, že se do toho vnáší odpovědnost vůči budoucím generacím. Ale podle mě to nestačí. Aby se tahle myšlenka nějakým způsobem mohla realizovat, chce to změnu skoro všeho. Počínaje systémem hodnot u lidí, zejména v západní civilizaci, kde to začíná, přes změnu politického systému, tak, aby ten systém byl schopen respektovat nejen krátkodobě, ale i dlouhodobě zájmy a cíle až po změnu ekonomického systému.

Myslím si, že se to týká i způsobu života jednotlivců, ekologie zemědělství například, základní věci je třeba poznat a pokusit se přiblížit je principům, které fungují v přirozených ekosystémech. To znamená s minimálními vnějšími vstupy energie dosáhnout maximálních efektů. Z toho

vyplývá přenesení důrazu z průmyslových a intelektuálních center do regionálních setkání, která budou vlastně uzavírat co nejvíce cyklů regionálně, protože skutečně marníme energii na přenos hmot na dlouhé vzdálenosti.“

Poprvé...

Tato slova zazněla před 15 lety. Také máte pocit, že mohla zaznít včera a nebyl by v tom žádný rozdíl?

Naštěstí lze najít i známky toho, že se alespoň v něčem vývoj za posledních 15 let pohnul kupředu. Mnoho globálních změn začíná v kuchyni – nebo v koupelně. V roce 1996 jste se v rubrice My a životní prostředí mohli dozvědět, jaký prací prášek zatíží nejméně životní prostředí. S potěšením si můžeme dnes ověřit, že zatímco jsme tehdy mohli uvažovat jen o bezfosfátových prášcích nebo mýdlech, dnes je na trhu celá řada ekologických certifikovaných výrobků, počínaje produkty Missiva nebo Ecover a indickými ořechy konče. Pro změny hodnot je dnes prostor rozhodně větší.

Dlouhé prsty kouzelníků

Jak je vidět, časopis se od začátku věnoval tématům velkým i malým, vážným i nevážným. Velmi seriózně jsme pojali na jaře 1996 rozhovor s obchodním náměstkem ČSAD Ivanem Kallusem o situaci v autobusové dopravě. Naopak v tomtéž čísle byste ale našli i pohádku o tom, proč pavouci tkají sítě. Vyzradila, čeho byl schopen kouzelník Meteo:

„Meteo byl totiž děsně rád sám a stále něco tajně kutil, aby druzí nevěděli. Za pár dnů znal na svém ostrově každý kámen a potok, a začal se nudit. Už ani zrcadlo oceánu ho netěšilo! A navíc mu bylo horko. Tenkrát totiž bylo horko na celém světě. ‚S tím se musí něco udělat,‘ bručel Meteo sedící na grónském břehu a špičkou kouzelnické hole čmáral prapodivné obrazce do rozpáleného písku. Nu, netrvalo dlouho a vymyslel si zábavu nad jiné prapodivnou. Začal dělat počasí. Nejprve to zkusil s mírným větříkem, potom přešel na slušný vítr a nakonec dokázal dělat hotové tajfuny a posílat je, kam se mu zlíbilo. Také déšť, sníh a krupobití se mu dařily. Byl blahem bez sebe.“

Jako snad každá tiskovina, v 1997 a 2002 časopis zmínil katastrofické povodně, jež postihly Moravu a Čechy. Ale že v tom měl prsty kouzelník Meteo si nikdo neuvědomil, přitom o jeho kouscích Pavel Bezděčka psal několikrát! V době, kdy vznikal tento článek, Meteo opět zvedl stavidla až příliš. Kéž by stačila kouzelná hůlka na odstranění mnohamilionových škod!

Z druhé strany hranice

Od roku 2001 časopis vychází jako dvojjazyčný. Obohatil se tak například o příspěvky o přírodě ze slovenské části Bílých

1/94

Ročenka moravsko - slovenského pomezí

**Bílé
Karpaty**

1/96

Časopis moravsko-slovenského pomezí

**Bílé
Karpaty**

První kompletní ročník se 4 čísly

Bílé Karpaty

2/97

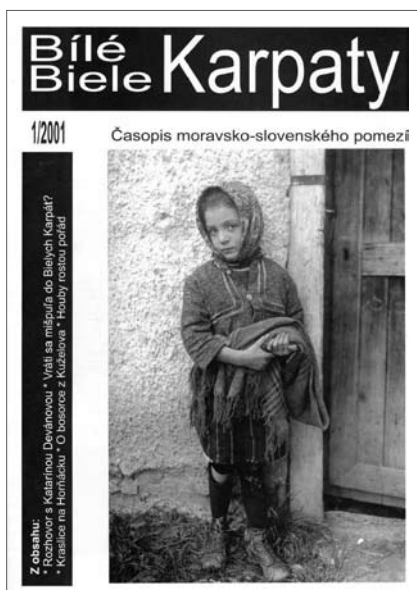
Časopis moravsko - slovenského pomezí

Z obsahu:

* Rozhovor s F. Okřínkou
* Akce Zálba
* Okřínkova architektka
* Literární soutěž v Dolním Němci
* Zastřežení?

Nový návrh obálky z roku 1997

2001 - poprvé mezinárodně

Rok 2006 přinesl nový design

Karpat, která se od té moravské trochu liší, přestože hned v prvním čísle Katarína Devánová, ředitelka Správy CHKO Biele Karpaty tvrdí, že „Biele Karpaty sú jeden celok“. To ano, ale takové poklady, jako jsou bielokarpatské bradlá, na české straně hranice nenajdete. Slovenští členové redakce je začali představovat hned od začátku.

Žesoužití na hranici nebyla vždy idyla, rozkryl zajímavý článek Juraje Benka v čísle 4/2001 – Malá vojna bošácko-březovská.

„Územie bielokarpatskej časti Bošáckej doliny bolo ako hraničné územie uhorskými kráľmi spočiatku spravované tak, aby tu cudzie vojská pri svojich vpádoch nenašli nič pre svoju obživu a aby sa ním prekliessnili čo najťažšie. Drastické dekréty pre pohraničné územia umelou držovali hospodársku stagnáciu a pod trestom smrti napr. zakazovali obchod s koňmi a volmi pre inú než vlastnú potrebu. Snáď preto hlboko v doline žili možno len bosonohí benediktínski mnísi, bosáci, podľa ktorých sa celá dolina nazýva.“

Až po tatárskom vpáde a kumánskych nájazdoch v trinástom storočí sa začala hustejšie osídľovať aj Bošácka dolina. Hospodársky život sa v pohraničí rozmáhal a Bošáčania začali postupne obhospodarovať nielen lúky, pasienky a lesy dnešnej Novej Bošáce, ale pozvoľna prenikali až na koniec doliny, do Březovej. Domnievali sa, že patrí ešte k beckovskému panstvu. Avšak tu už začalo na základe darovacej listiny zo štrnásteho storočia uplatňovať svoje nároky mesto Uherský Brod. V roku 1615 jeho mestská rada zakladá obec Březovú a tlejúci spor sa rozhorel na takmer dvestoročný konflikt.“

Tento článok bol ale výjimkou. Na česko-slovenských hraniciach sa nejen už dávno neválčí, ale kvete tu bohatá spolupráce, snad i trochu posílená a povzbuzená rozdelením Československa v roce 1993. I o negatívnych vlivech tohoto kroku se v časopise dočtete mnohé. V Bílých Karpatech z něj snad nikdo radost neměl.

Známi i neznámi – ale všichni od srdce

Těch 50 čísel časopisů představuje úžasnou směs nejrůznějších témat. Řada z nich se dotýkala přírody a životního

prostředí, některá se zabývala životem lidí na moravsko-slovenském pomezí, jiná nahlížela daleko do světa. Věnovali jsme se i kauzám kontroverzním, ať už to bylo údržba luk na Čertoryjích, česko-slovenská hranice nebo obora Radějov. Mohli bychom spočítat, kolik žabích životů bylo za posledních 15 let v Bílých Karpatech zachráněno, nebo hledat recept na nejlepší kyselici.

Do časopisu přispěla i celá řada známých a významných osobností, například profesor Jan Jeník, bývalý ministr životního prostředí Libor Ambrozek, profesor Ivan Gaďourek z Nizozemí, herec a režisér Břetislav Rychlík nebo docent Lubomír Hrouda. Pod jinými články stály naopak jména zcela neznámá. Ale takové můžou být ty z nejcennějších.

V čísle 3/97 byl uveřejněn dopis Pavla Masaře, tehdy civilikáře na Kosence, o jeho nálezů vzácné orchideje na Valašsku. Jeho nadšení a radost se nedá tlumočit, posuďte sami:

„12. června 1997 sme asi tak do 11 hodin sékli a potom sme šli já a můj spolupracovník Radek vytyčit novou kontrolní plochu na sledování výskytu rostlin. Vytyčené to bylo za chvíli.“

Poslední věc co sem dělal, bylo to, že sem smotával za chůze pásmo a cosi mňa plesklo v trávě do očí. Zastavil sem sa, priskočil sem k tomu a pověděl sem: „To není možné, to není možné!“ Byly tam dva tořiče vedle sebe. Ale nebyl sem si jistý o jaký druh jde. V ten moment

sa mně začal plést čmelák ze včelů, jak vůbec vypadá. Tak sem hned zavola na Radka, o kterém sem věděl, že to určitě nezná. Zeptal sem sa ho, co vidí, když sa podívá na ten květ tořiča. Pověděl, že čmeláka.

Po této odpovědi sem došel k názoru, že je to tořič čmelákovitý. Nebyl sem si však jistý, jestli o tom na Kosence víja, tak sem z toho nedělal žádnou slávu.

Druhý den sem sa zep-tal, která je nejvzácnější orchidej v přírodní rezervaci Bílé Potoky. Řekli, že možná okrotice červená. Řekl sem, že mám něco vzácnějšího, a to tořiča čmelákovitého. Hned sme sa tam jeli podívat a bylo to tak, jak sem pravil.

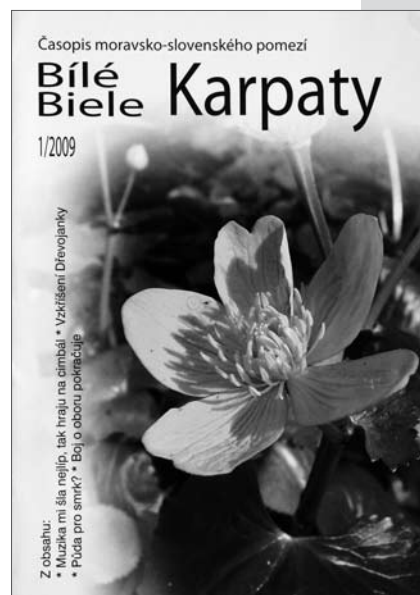
Ale mosim přiznat, že ten tořič je asi podle mňa jedna z nejkrásnějších orchidejí, už sem měl na něho záľusk. Ta neobvyklá podobnosť květů na některý ten hmyz, tak to sem ještě nikdy neviděl u žádné rostliny, je to učiněná krása.“

Nevím, co dnes Pavel Masař dělá, kam ho osud zavál. Ale tu lásku k přírodě, co má v srdci, tu určitě neztratil. Ano, pro takovéto čtenáře jsme vydávali časopis Bílé – Biele Karpaty, a chceme v tom pokračovat nejméně dalších 15 let.

Jana Hajduchová

Od roku 2007 s barevnou obálkou

Opět s novou tváří

Proč už
netiskneme
na

recyklovaný papír?

Naší snahou je tisknout časopis na dřevo pocházející z lesů, kde se hospodářství ekologicky.

Od loňského roku začal náš časopis vycházet na opravdu pěkném, křídovém papíře. Možná, že někteří čtenáři se nad tím pozastavili – takový fajnový papír, ten určitě není recyklovaný! Že by Bílé-Biele Karpaty upouštěly od tradiční snahy o (skoro to samé) šetrný přístup k životnímu prostředí?

Ale kdepak, jen jdeme s dobou. Ano, upustili jsme od tisku na recyklovaný papír, a důvodů pro to bylo několik. Záleží nám i na tom, jak časopis vypadá, a na recyklovaný papír se hůř tisknou barevné i černobílé fotografie, grafické zpracování je obtížnější. Hlavním důvodem ale bylo to, že i když byl papír recyklovaný, jeho původ mohl být jakýkoli. Cesta papíru vždy nejdřív začíná v lese a tam se dá hospodařit různě. Recyklovaný papír může mít svůj původ v holosečích, v amazonských pralesích nebo jinde, kde má těžba dřeva opravdu devastující účinky – a my se to nikdy nedozvíme.

Proto jsme začali tisknout časopis na papír s certifikací FSC. Forest Stewardship

Council je mezinárodní nezisková nevládní organizace, jejímž cílem je garantovat a propagovat takové lesní hospodářství, které je šetrné k životnímu prostředí i k lidem, kteří v lese žijí, pracují a jsou na něm závislí.

FSC vzniklo v roce 1993 nejen jako reakce na rozsáhlá odlesňování především v zemích třetího světa. Dnes je celosvětovou organizací, která se zabývá hospodařením v lesích po celé planetě. Používá poměrně podrobné standardy, které musí každý zájemce o certifikaci splnit. Pro hospodaření v lesích například omezují kácení formou holosečí, respektují výskyt zvláště chráněných živočichů a rostlin, mokřadů a doupaných stromů, omezují používání chemikálií a některé úplně zakazují, kladou důraz na přirozenou obnovu lesa.

K dalším požadavkům patří i to, že v lese se nepálí křeslo, mrtvé dřevo se ponechává k zetlení, omezuje se mechanická příprava půdy, lesní okraje a doprovodné porosty v nivách se obnovují šetrně, nepoužívají se geneticky manipulované organismy, omezuje se obnova nepůvodními druhy. Celkem standardy formulují 55 požadavků v 10 kritériích. Ne všechny se ale týkají samotného hospodaření, zabývají se i ekonomikou hospodaření a některá se vztahují k ochraně původních obyvatel a jejich závislosti na lesních ekosystémech. To jsou opatření, která v České republice nehrají roli, ale už při nákupu dřevěných výrobků z dovozu bychom jej v úvahu brát měli.

Certifikace FSC není ale jen pro lesy – je možné certifikovat celý dřevozpracující řetězec. A tak můžete najít certifikované papírny, výrobní nábytku, i tiskárny.

K letošnímu roku je po celém světě certifikováno více než 125 milionů hektarů lesů (což odpovídá přibližně 1/8 evropského kontinentu),

představuje to kolem 5 % produkčních lesů celého světa. FSC je v současnosti nejrychleji rostoucí certifikace – odpovídá tomu i nárůst rozlohy certifikovaného lesa v České republice.

Zatímco ke konci roku 2008 bylo v České republice certifikováno 19 271 ha, dnes je to už 51 53 ha lesů (2 % lesů v ČR), což je dva a půlkrát více. Z těchto čísel vyplývá, že papír, na který časopis tiskneme dnes, se dováží, česká produkce zatím poptávku u nás nestačí pokrýt. Není tu ani mnoho certifikovaných tiskáren – ani ta, kde tiskneme my, zatím certifikaci nemá. Proces certifikace je i pro tiskárnu poměrně náročný a nákladný, to ale nic nemění na tom, že používaný papír už dnes zaručuje to, že pochází z šetrně obhospodařovaných lesů. Samozřejmě jsme pátrali i po tom, zda se nacházejí nějaké certifikované lesy přímo v CHKO Bílé Karpaty. Ne, zatím tu žádné nejsou, a my se určitě lesních hospodářů v Karpatech zeptáme, jestli o této certifikaci uvažují.

Jana Hajduchová

Certifikace FSC sleduje cestu dřeva od semínka až ke konečnému produktu.

Žížaly

nám zpracují biomasu

Vzniká v přírodě odpad? U žáků základních škol tato otázka vyvolává rozpaky, ale odpověď je jednoznačně ANO. Jenže s tímto odpadem (tráva, listy, větve, kmeny stromů i mrtví živočichové) si příroda poradí. Má totiž celou řadu rozkládačů, od bakterií přes houby až po žížaly, kteří tuto takzvanou biomasu přemění v minerály a humus.

Bioodpad vzniká i doma a rozumný občan už ví jak ho za pomoci podobných procesů kompostovat. Co do množství je zpracování biologického odpadu hlavně problémem v zemědělské praxi, kde vzniká odpad živočišného i rostlinného původu. Ideálně se hnůj vrátí na pole, ale produkce hnoje může převýšit místní spotřebu a pak nastává otázka co s ním.

Nová Lhotá

Jedním z řešení může být nasazení žížal, které přeměnu odpadu v humus zrychlí. Ne každý druh žížaly se však na všechny typy odpadu hodí. Vědci zjistili, že v našich podmínkách jsou nejvýkonnější kalifornské žížaly (*Eisenia andrei*). V Bílých Karpatech začal ověřovat toto tvrzení Kvatro - Ekostatek s.r.o. v Nové Lhotě, kam velkochovatel Ing. Petr Filip z Lužic u Hodonína dovezl první dávku těchto žížal.

Loni v červenci byla založena první násada žížal o celkové hmotnosti asi 6 tun. Jako podklad byla použita asi 30 cm vysoká vrstva chlévského hnoje na ploše 12 x 7 m. Průběžně byly žížaly přikrmovány dalšími dávkami hnoje jednou za 10 až 14 dnů. Protože je také důležité udržovat určitý stupeň vlhkosti, byly násady provlhčovány dva až třikrát týdně, podle počasí a teploty.

Dosavadní výsledky jsou velice slibné. Na novohotském statku nyní již leží 70 až 80 tun zpracované hmoty, kterou chovatel Filip nazývá „naturhumus“. I když žížaly pocházejí ze subtropických oblastí Kalifornie, přežily podle Ing. Jaroslava Okénky letošní dlouhou zimu v pohodě. Pod více než půlmetrovou vrstvou hnoje se vesele rozmnožovaly a pracovaly dále.

Kvatro proto letos na jaře chov žížal rozšířilo na dvojnásobnou plochu, neboť zatím o organickou hmotu není nouze. Zároveň řeší finální produkt – biohumus. Jako biofarma ho chce nechat uznat jako organické hnojivo s certifikátem a označením BIO.

Další uplatnění

Chov kalifornských žížal má spoustu výhod. První je, že biomasu nemusíte nikam odvézt: zpracování lze provádět přímo na místě. Pokud je třeba vzniklý humus odvézt, můžete počítat s asi pětkrát menším objemem. Příjemnou výhodou je také to, že během zpracování žížalami odpad ani nezapáchá. A nakonec, násadu si stačí pořídit jednou a pak máte již vlastní chov zabezpečený napořád.

Žížaly se proto dají bez problémů uplatňovat i v dalších oblastech, např. v zahradnictví, ovocnářství, vinařství, v zoologických zahradách, ale i v obcích při likvidaci biologického komunálního odpadu nebo odpadu z veřejné zeleně. Pokud se humus/hnojivo odveze, není vyloučeno ani nasazení žížal při úklidu sena, o které není zájem. Veškeré toto zpracování je tři až pětkrát rychlejší než běžné kompostování. Údajně jsou kalifornské žížaly schopné pomáhat i při likvidaci skládek zeminy znečištěné ropnými látkami.

Rizika

Je však otázkou, jestli se kalifornské žížaly nakonec nemohou stát agresivním, invazním druhem ohrožujícím naše původní žížaly. Podle odborníka Dr. Václava Pižla, CSc. z Ústavu půdní biologie v Českých Budějovicích to nehrozí. Americké žížaly se mohou objevovat v bezprostředním okolí hromad (jedná-li

se o neuzavřený chov), ale jejich šíření na delší vzdálenosti nebylo pozorováno. V minerální půdě strádají a naši zimu mimo hromady organických zbytků nepřežijí.

Avšak starost mohou způsobit ochránářům, protože žížaly představují potravu pro velkou škálu predatorů, od bezobratlých až po savce. Při umístění chovu v rezervaci by tak mohlo dojít k přemnožení některých druhů nebo jiným nežádoucím změnám. Dr. Pižl uvádí jako příklad rejsky, kteří by celý chov poměrně rychle mohli zlikvidovat. Ing. Filip ve své praxi dosud však nepozoroval přemnožení žádných živočichů.

Jak na to?

Zájemci o kalifornské žížaly si jednoduše objednájí násadu a založí chov žížal. Nejbližší dodavatel je Ing. Petr Filip v Lužici (tel. 518 357 820 nebo 739 826 518, e-mail petro.filipi@seznam.cz), který zároveň poradí, jak dále postupovat. Ceny jsou podle situace a domluvy, ale pro velkoodběratele by celková částka neměla překročit 600 Kč za 1 tunu odpadu. Pro drobné odběratele je maximální cena 25 Kč za 1 kg násady.

Po pořízení násady žížaly bio odpad zpracují do 5–7 měsíců. Po této době je třeba žížaly z vyrobeného humusu dostat zpět do chovu, aby pokračoval další cyklus zpracování odpadů.

Další podrobnosti se nacházejí na www.naturhumus.ic.cz.

Jan W. Jongepier

Hromady biomasy v areálu ekostatku Kvatro

historii našich luk

Nalezli jste někdy při kopání studny, hloubení výkopu, základů domu nebo rybníka v půdě tmavou, vlhkou vrstvu s patrnými zbytky dřeva, drobných schránek měkkýšů, listů nebo semen rostlin? Pokud ano, možná jste drželi v ruce klíč, který pomůže objasnit historii bělokarpatské krajiny a vysvětlit jedinečné druhové složení a bohatství zdejších luk.

Bílé Karpaty jsou výjimečným územím, kde se vedle sebe vyskytují úživné lesy, různé typy luk i vápnitě mokřady. Bělokarpatské louky přitom patří k druhově nejbohatším porostům v Evropě. Kromě orchidejí, které je proslavily, na nich roste i řada dalších vzácných rostlin, jež se zde vyskytují izolovaně, daleko od své hlavní oblasti výskytu. Jsou to například všivec statný, kýchavice černá, rozrazil latnatý, smldník kmínolistý, hrachor panonský pravý či plevnatec lesostepní. Některé z nich dokonce už jinde v České republice nebo na Slovensku vůbec nerostou.

Po době ledové

Tyto rostliny vesměs nejsou vázány

jen na obhospodařované louky nebo pastviny. Jejich ekologické nároky a současné rozšíření ve světě naznačují, že může jít o druhy, které ve střední Evropě rostly už v době ledové nebo v přechodném období po jejím skončení (asi 10 tisíc let př. n. l.). V té době tyto druhy pravděpodobně obývaly světlé lesy a přirozená stepní stanoviště.

Od konce doby ledové se klima v Evropě postupně oteplevalo a zvlhčovalo a krajina se zatahovala stinným listnatým lesem. To, že se některé vzácné rostliny otevřených stanovišť v Bílých Karpatech vyskytují dodnes, by ovšem mohlo znamenat, že tady nikdy úplně pokrytí krajiny hustými listnatými lesy nedošlo – na rozdíl od většiny jiných vlhkých kopcovitých území ve střední Evropě. Dlouhodobé přežívání světlomilných druhů by také vysvětlovalo, proč jsou louky v Bílých Karpatech tak druhově bohaté.

Důkazy

Pro tuto zdánlivě jednoduchou myšlenku se však těžko nacházejí přímé důkazy. Na moravské straně Bílých Karpat totiž nejsou stanoviště, která by mohla náporu lesních dřevin přirozeně odolat (například skály, rozsáhlé sutě nebo alpské bezlesí). Vysvětlením pro přežití světlomilných druhů rostlin by tak mohlo být pravěké lidské osídlení spojené s odlesňováním a zemědělským hospodařením. Na možnou roli pravěkých zemědělců upozornil už botanik Pavel Sillinger, který v Bílých Karpatech bádá před 80 lety. Jak ale bělokarpatská krajina v prehistorických dobách skutečně vypadala a nakolik se na jejím utváření podílel člověk, se nezjišťuje snadno.

V přírodních vědách se vzhled pravěké krajiny nejčastěji rekonstruuje na základě ulit měkkýšů a zbytků rostlin v usazeninách, které umožnily jejich uchování (např. v rašelině, na pěnovcových prameništích nebo v sutích). V Bílých Karpatech několik takových usazenin našel přední český přírodovědec dr. Vojen Ložek, který zde přežívání světlomilných

měkkýšů skutečně potvrdil. Samotný výskyt těchto druhů však bohužel nemůže objasnit, co bylo jeho příčinou, tedy ani, zda jí bylo opravdu pravěké zemědělství.

K nalezení odpovědi na tuto otázku mohou pomoci usazeniny obsahující zbytky rostlin (zejména jejich semena a pylová zrna), kterých se však dosud na celém moravsko-slovenském pomezí našlo velice málo. Tisíce let stará rašeliníště a prameniště, kde by se zbytky rostlin zachovaly, se v Bílých Karpatech nevyskytují. Dosavadní názory na stáří bělokarpatských luk nebyly proto založeny na rozborech usazenin přímo z míst druhově nejbohatších luk, ale z nalezišť vzdálených desítky kilometrů od nich, popřípadě z blízkých nalezišť obsahujících pouze poměrně mladé usazeniny.

Výsledky těchto rozborů svědčí pro velký rozvoj luk ve středověku a jejich ještě větší rozšíření po valašské kolonizaci (14.–17. století). Tyto výsledky byly brány spíše jako důkaz, že louky jsou poměrně mladé, protože se až donedávna předpokládalo, že zemědělství bylo v pravěku soustředěno jen v blízkém okolí řek Moravy a Olšavy.

Nové objevy

Zásluhou místních archeologů, například Martina Ďugy z Hrubé Vrbky nebo Michala Poláka z Uherského Brodu, však v poslední době přibývá archeologických dokladů pravěkého osídlení v jihozápadní části Bílých Karpat. Začalo zde už v první polovině mladší doby kamenné (5500 let př. n. l.) a pokračovalo přes pozdní dobu kamennou a dobu bronzovou až do doby železné, končící na počátku našeho letopočtu. Toto osídlení sahalo až do kopců, kde se dnes vyskytují nejcennější druhově bohaté louky.

Důležitý objev učinil také místní amatérský přírodovědec Josef Vaněk, který ve výkopech na staveništi čistírny odpadních vod ve Velké nad Veličkou našel vrstvu usazenin tvořenou jílem, zbytky rostlin a schránkami měkkýšů. Její rozbor provedli

Asi dva tisíce let stará semena z usazenin Veličky od Velké. Jedná se o rostlinné druhy (shora: prýšec kolovratec, peníze rolní, merlík zvrhlý) vázané na stanoviště vytvořená člověkem (pole, lidská sídla). Jsou tedy nepřímým důkazem, že historie zdejšího osídlení sahá přinejmenším do doby starověkého Říma.

Petra Hájková, Michal Horsák a Eva Jamrichová (Masarykova univerzita v Brně a Botanický ústav Akademie věd ČR). Výsledky ukázaly, že už v mladší době železné (přibližně 200 let př. n. l. – podle datování sedimentu radiouhlíkovou metodou) byla krajina jihozápadní části Bílých Karpat tvořena mozaikou stinných bukových lesů, světlých dubových lesů, suchých i vlhkých luk a polí.

Podle nových archeologických poznatků je zřejmé, že osídlení v nitru Bílých Karpat bylo stejně rozvinuté (nebo dokonce ještě rozvinutější) i v dobách starších. Proto můžeme předpokládat, že popsáná krajinná mozaika vznikla už dříve, snad v době bronzové (1800–800 let př. n. l.) a v některých oblastech i v mladší době kamenné (5500–4000 let př. n. l.). Myšlenka o pravěkém původu bělokarpatských luk tak dostává jasnější obrysy. K jejímu potvrzení však budou nutné analýzy dalších usazenin z těchto období pravěku.

Výzva

V Bílých Karpatech je nalezení vhodných usazenin bohužel především otázkou náhody a všímavosti lidí. Jestli na takový materiál narazíte, informujte nás, prosím,

a my jej přijedeme odebrat. Kdybyhrozilo jeho zničení, například v případě kusu rašeliny vyvrtného při hloubení studny, uschovejte jej prosím v plastovém obalu na chladném místě.

Ohlášení nálezů usazenin se nemusíte obávat – v žádném případě nezpůsobí jakékoli přerušování stavby, protože se nejedná o archeologický nález, který by na místě vyžadoval záchranný výzkum. Upozornění na váš případný nález tedy bude opravdu jen drobností, která však může mít velký význam pro poznání historie přírody, ve které žijeme, i pro poznání historie nás samotných.

Ulity plžů, kteří žili přibližně před 500 lety na pěnovecovém slatině. Na základě znalosti životních nároků těchto druhů lze odvodit, jaké bylo přírodní prostředí lokality v daném období.

Michal Hájek
Jan Roleček
Karel Fajmon

*Doc. Mgr. Michal Hájek, Ph.D. (*1974) je*

*botanik na Masarykově univerzitě v Brně a zabývá se zejména vegetací mokřadů a luk. Zajímá se i o to, jak se vlastnosti prostředí a historie krajiny odrážejí v druhové pestrosti různých skupin organismů. Mgr. Jan Roleček, Ph.D. (*1976) je botanik na Masarykově univerzitě a v Botanickém ústavu AV ČR v Brně, kde se zabývá zejména vegetací dubových lesů.*

Regionální značka Tradice Bílých Karpat® se rozrostla

V úterý 25. května 2010 v Hostětíně v sále Centra Veronica zasedala komise, jenž posuzovala sedm nových žádostí o udělení regionální značky Tradice Bílých Karpat® pro výrobky i pro služby.

Regionální značka Tradice Bílých Karpat® si klade za cíl zviditelnit místní produkty. Je určena všem producentům, zemědělcům, řemeslníkům, firmám a jejich výrobkům i službám z oblasti Bílých Karpat. Zákazníkům a spotřebitelům garantuje ověřenou kvalitu. Mimo to značka zaručuje, že jde o produkty z Bílých Karpat, vyrobené tradičními technologiemi, s podílem ruční práce, z místních surovin, a výroba je šetrná vůči životnímu prostředí.

Doposud byla regionální značka Tradice Bílých Karpat® udělena 22 výrobcům. Nabídka produktů je pestrá – patří mezi ně jak potraviny (čaj, mošty,

sušené ovoce, med, medovina, jehněčí maso), řemeslné výrobky (ručně tkané a paličkované, bednářské či košíkářské výrobky, keramika, perníky), tak další zajímavosti, např. ovocné stromky, pěstitelská pálenice, loutky či tzv. velické hladění, tedy tradiční součást kroje. Snahu a um výrobců ocenil při své březnové návštěvě Hostětína i princ Charles.

V úterý 25. května 2010 se sešli v Centru Veronica Hostětín členové Komise pro udělení regionální značky Tradice Bílých Karpat®, jenž posuzovali nové žádosti o značku. V kategorii výrobky certifikát získaly ikony malované na dřevě Zdeňky Psotové, figurky z kukuřičného šustí Renaty Tomancové a figurky z ovčí vlny Světlany Jálové.

Letos poprvé se díky novým kritériím, dle kterých se žádosti posuzují, mohli samostatně přihlásit provozovatelé služeb. Tomáš Měříčka získal regionální značku

pro lesní a zemědělské práce s koňmi. Rodinné centrum Valašské Klobouky, o. s. pro služby nabízené rodinným příslušníkům, dětem a těhotným ženám. Jde především o rukodělné programy, besedy a přednášky. Součástí centra je i Dobry kráček, který byl oceněn za prodej zdravé výživy a drobných rukodělných výrobků především místních umělců. Poslední certifikovanou službou je tradiční roubená sušárna ovoce Pavla Šuráně v Jestřabí.

Další příležitost získat značku budou mít zájemci již v polovině září tohoto roku. Více informací najdete na našich webových stránkách www.tradicebk.cz. Slavnostní předání všech certifikátů proběhne stejně jako loni na Jablečné slavnosti, která se opět koná poslední neděli v září.

Jana Richterová
Hostětín

O tom, kterak hloupý pes málem ke svobodě přišel

Na Mikulčině vrchu jsou nejen lyžařské sjezdovky, ale je tam i spousta chat. Jednu z nich si koupil jistý chlapík z Brna. Jen co na jaře chatku trochu vyspravil, začal tam jezdit s celou rodinou. K té rodině patřil i jeho pes. Kuba se jmenoval a byl to kříženech hned několika plemen. Podle celkové mohutnosti a také tvaru hlavy se dalo hádat, že snad nejvíce získal od německých ovčáků, srst měl jako černý kokršpaněl a nohy rezavé i tlapaté jako velký boxer. Přesto, že byl kříženec, na rozdíl od pouličních voříšků byl Kuba docela hloupý a líný pes. Celé dny ležel, spal a nebo jen tak zíral kolem sebe.

To se ale změnilo, když jej začali vozit na chatu. Těch neznámých vůní a pachů, co prosakovalo z okolního lesa. Těch zvuků, jimž vůbec nerozuměl. Byl úplně zmatený, ale také notně zvědavý. Místo spaní teď chodil kolem plotu a mezi lafkami nakukoval ven, do toho neznámého světa. Spal už jen krátce a při spaní sebou škubal, kopal nohama a dokonce i štěkal, neboť se mu zdály samé divoké sny. To v jeho hlavě asi probleskovaly nějaké vzpomínky jeho předků, kteří kdysi dávno žili v divočině bez člověka, lovili a starali se sami o sebe.

Jednou, když se z takového snění probudil a posadil se, uviděl před sebou otevřenou branku, kterou někdo z rodiny zapomněl zavřít. Cesta do lesa byla otevřená. Kuba toho hned využil a nenápadně se vytratil. Rozhodl se totiž, že prozkoumá tu okolní divočinu. Dokáže tak, že vlastně nepotřebuje žádné lidi. Žádné hlídače, kteří jej nepouštějí z vodítka. Bude svobodný a samostatný.

Hned za plotem se Kuba rozběhl a za pár minut byl už v nedohlednu. Potom zvolnil krok, přihrbil se a začal se plížit lesem jako zkušený lovec. Tak si to alespoň představoval. Našlapoval opatrně, aby větvička nezapraskala a lístek se neohnul. Jediný slyšitelný zvuk vydával jeho žaludek, který se po tom divokém běhu probudil a dával najevo, že je prázdný. Jenže miska byla nyní daleko, proto se hrdý a svobodný Kuba rozhodl, že si hned něco uloví.

To už prošel lesem až na jeho kraj a před ním se rozevřelo překrásné údolí s pastvinami a samotami. Na pastvině přímo před ním se páslo několik oveček s jehňaty. Kuba k nim přiběhl a hned, že chce jedno jehně, protože má ohromný hlad. Vyděšené ovce se natlačily k sobě, bečely a jen čekaly, jak to dopadne. V tom se ozval beránek, který se pásal nedaleko: „Hej, šelmo, na co by ti bylo jehně? To má ještě řídké maso a měkké kosti. To já ti zachutnám víc. Maso mám pevné a navíc ho mám dost. Souhlasíš?“

Kuba celý udivený souhlasil a beránek mu radil dál: „Slyšel jsem, že trhání masa je velmi pracné a nikterak zábavné. Proto tě toho ušetřím a skočím ti do otevřené tlamy sám, hezky až do žaludku. Ty jen polkneš a budeš najezený! Souhlasíš?“

Kuba opět souhlasil a potom se pevně rozkročil, otevřel dokořán hubu a zavřel oči. Přesně, jak mu to beránek poradil. Proto naštěstí neviděl, jak se beránek rozběhl a sklonil hlavu. Ucítil jen hrozný náraz beraních rohů a podivnou pachutí vlastní krve. Potom omdlel. Probudil se až za notnou chvíli, kdy už byla pastvina prázdná. Po ovečkách, jehňatech a beránkovi nebylo ani stopy.

S rozbitou hubou a hladovým žaludkem se Kuba raději vrátil zpět do lesa. Opatrně klusal po pěšině, když v tom zahlédl nějaký pohyb a hop, skočil tím směrem. Ozvalo se vypísknutí a hned nato prosebné volání: „Prosím, prosím, pusťte mne, pane. Jsem ještě malinká, nebudu vám k užítku.“

Kuba se podíval dolů a uviděl, že pravou přední tlapou stojí na dlouhatánském ocásku zvláštní tmavé myši s velikými očima. Myšice (neboť o tu tady šlo) sebou smýkala a trhala v marné snaze vysvobodit ocásek z toho sevření. „Máš pravdu,“ řekl Kuba po chvíli, „jsi skutečně malá. Ale já mám velký hlad. Proto tě sežeru.“

„Ach, jenom to ne, pane,“ zvolala myšice ještě hlasitěji. „Vždyť se ani nezasytíte. Mám však dobrý nápad. Pusťte mne a já vám přivedu celou naši rodinu. Je nás doma šest a to už jistě zažene váš hlad. Hezky si sedněte tady na ten kopeček, abych vás našla. A čekejte. Za chvíli přiběhneme,“ slíbila myšice.

„Hm, to není špatný nápad,“ zabručel Kuba, pustil myšici a odevzdaně se posadil na jehličnatý kopeček, jak mu myšice poradila. Kubovi to nikdy moc nemyslelo a nyní, kdy byl ještě napůl omráčený, to bylo ještě horší. Vůbec nepochopil, že myšice si z něj vystřelila hned dvakrát. Nejen, že se samozřejmě nevrátila, ale navíc jej posadila na mraveniště plné velkých lesních mravenců.

Než se Kuba vzpamatoval, měl kožich plný těch rozzuřených kousavců. Stovky mravenců jej hryzaly a štípaly a někteří mravenci rychle vyšplhali Kubovi až na hlavu a stříkali mu kyselinu přímo do očí a ňufáku.

„Joj, to ale páli! Kubavyskočil z mraveniště a upaloval, až se za ním prášilo. Pro slzy ani pořádně neviděl, kudy běží. Poloslepý vyběhl na lesní silničku

a v tom se ozvalo ječení pneumatik a troubení, protože vyběhl přímo pod kola projíždějícího auta. Kubovi leknutím úplně ztuhla krev v žilách. Naštěstí se mu nic nestalo a tak běžel dál. Chvilí přikopem, pak křovím, lesem, kolem nějakého plotu a v tom se ozvalo: „Kubo! Tady jsi. Kubo, k noze!“

Kuba poznal svého pána, zastavil a šťastně vrtěl ocasem. „Kdes byl? Kde ses toulal? A jak to vypadáš?“ lamentoval po právu pán, protože Kuba skutečně vypadal hrozně. Měl usazené oči, z huby mu tekla krev a v srsti měl nachytanou spoustu jehličí, všelijakých pichláků a větviček. „Eh, ty nevděčníku. Já se o tebe starám a ty tak? Tobě je to málo a proto utíkáš?“ brblal páneček dál. „A víš ty co? Za trest ti dnes nedám žádnou misku. Budeš hladovět!“ zazněl rozsudek.

Kdykoli jindy by se Kuba po takové informaci rozplakal, ale dnes mu to bylo jedno. Hlavně, že je zpět doma a nemusí být svobodným lovcem v té šílené divočině.

Pavel Bezděčka

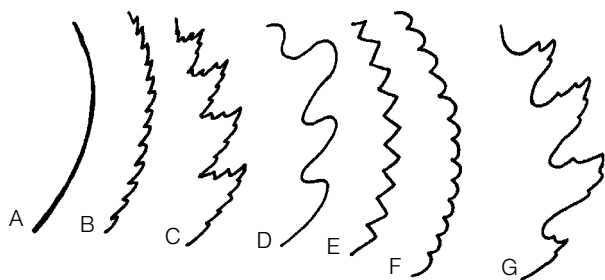
Probouzející se jarní příroda nám umožňuje širokou škálu možností pro její studium. Pro tentokrát svou pozornost upřeme na rostliny.

Abychom mohli jednotlivé rostlinné druhy využívat popř. zkoumat, musíme je nejdříve od sebe bezpečně rozlišit. K tomu využíváme charakteristické rysy (tzv. determinační znaky), které se na konkrétních rostlinách vyskytují.

Jedny z nezákladnějších vlastností nalezneme na listech a to jak dřevin, tak i bylin. Vaším úkolem bude přiřadit názvy jednotlivých znaků k obrázkům označeným velkými písmeny. Šikovnější z vás mohou uvést konkrétní příklady rostlin s těmito znaky.

1. Nejdříve se zaměříme na okraj listové čepele, jenž může být:

- pilovitý
- laločnatý
- zubatý
- celokrajný
- dvojitě pilovitý
- vroubkovaný
- špičatě laločnatý

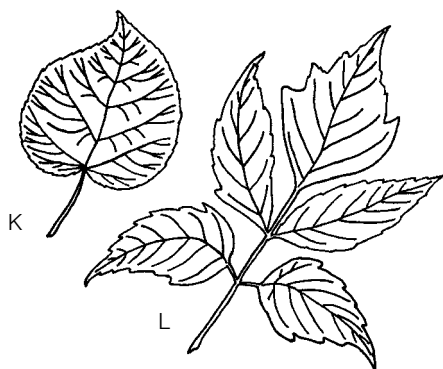

2. Podle postavení jednotlivých listů vůči sobě rozeznáváme listy:

- přeslenité
- vstřícné
- střídavé

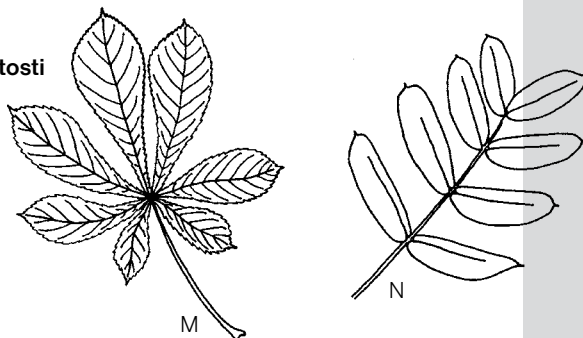

Poznáte podle listů strom na fotografii? Dokážete popsat, jaké má listy?

3. Nakonec si povšimneme členitosti listů a rozdělíme listy na:

- složené - dlanitě složené
- složené - sudozpeřené
- složené - lichozeperné
- jednoduché

Správné odpovědi z minulého čísla:

Siluety: I-7, II-3, III-4, IV-6, V-9, VI-8, VII-1, VIII-2, IX-5

Stopy: A-6; B-4; C-9; D-5; E-2; F-3; G-7; H-1; I-8

Ježek, jezevec a medvěd upadají na zimu do tzv. nepravého zimního spánku, kdy vůbec nevycházejí ze svých úkrytů.

Petr Hrabina

Víte, kdo pro vás časopis připravuje?

Představujeme současné členy redakční rady:

Pavel Bezděčka (*1952), bytem v Jihlavě, je entomolog, zoolog, fotograf a autor (pohádky, fejetony, básně, odborné a populárně naučné články). Momentálně je kurátorem zoologických sbírek v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Karel Fajmon (*1981), bytem ve Velké nad Veličkou, je botanik pracující pro ZO ČSOP Bílé Karpaty a na Správě CHKO Bílé Karpaty. Věnuje se terénnímu botanickému výzkumu a zpracování a publikaci získaných údajů.

Jana Hajduchová (*1961), bydlí v Collonges, Francie. Grafička a konzultantka na volné noze, spolupracuje ekonomickou komisí OSN pro Evropu, Programem OSN pro životní prostředí a dalšími mezinárodními organizacemi.

Jan Willem Jongepier (*1951), bytem Veselí nad Moravou, je učitelem angličtiny na Purkyňově gymnáziu ve Strážnici. Je amatérský botanik a mykolog.

Marie Petrů (*1971) je ředitelka Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty, o.p.s. ve Veselí nad Moravou. Její specializací jsou ekologické výukové programy pro děti a školení pedagogů.

Petr Slinták (*1978) je rozhlasový redaktor, publicista a vysokoškolský pedagog. Taktéž se zabývá historickou, ekologickou či etnologickou tematikou. Je členem redakční rady regionálního časopisu Malovaný kraj. Žije v Praze a v Dolním Němčí.

Jitka Říhová (*1976), bytem Vnorovy, pracuje od roku 1996 jako hospodářka u ZO ČSOP Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou. Od loňského roku zajišťuje distribuci a administrativu tohoto časopisu.

Vážení čtenáři,

držíte v rukou první číslo 15. ročníku našeho časopisu.

Předplatné na rok 2010 činí **60 Kč** včetně DPH.

Předplatné můžete uhradit vydavateli ZO ČSOP BÍLÉ KARPATY na číslo účtu 1442785399/0800, variabilní symbol: 1111, do zprávy uveďte „časopis BBK“.

Čtenáři na Slovensku mohou předplatné na rok 2010 ve výši 5€ uhradit složenkou na adresu Centrum environmentálních aktivit - CEA, Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín. Do zprávy pro příjemce uveďte „časopis BBK“.

Stejně jako v loňském roce vyjdou letos dvě čísla, a to díky poskytnutým příspěvkům od obcí a předplatitelů. Děkuje toto cestou všem dárcům, kteří již takto přispívali na vydávání časopisu.

Zvláště chceme poděkovat těmto sponzorům:

Mecenáši časopisu (2000 Kč a více): obce Březová, Hroznová Lhota, Nová Lhota, Velká nad Veličkou; města Strážnice, Uherský Brod, Veselí nad Moravou.

Podporovatelé časopisu (500–1999 Kč): obce Boršice u Blatnice, Bystřice pod Lopeníkem, Horní Lhota, Hostětín, Javorník, Komňa, Korytná, Kuželov, Lipov, Lipová, Lopeník, Malá Vrbka, Nezdence, Nivnice, Rokytnice, Rudimov, Slopné, Strání, Sudoměřice, Suchov, Tasov, Újezd; město Valašské Klobouky; Lenka Dolejská (Vracov), Jiří Gajda (Strážnice), Anna Vašicová (Louka), Ludmila Zikušková (Velatice).

Příspěvatelé časopisu (200–499 Kč): Marie Žáková (Kunovice).

Redakce

Přední strana obálky: Soubor Světlovánek v Hostětíně, zadní strana: srnec obecný, mládě

Bílé - Biele Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Základní organizace Českého svazu ochránců přírody BÍLÉ KARPATY (Veselí nad Moravou), Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s. (Veselí nad Moravou) ve spolupráci se Správou CHKO Biele Karpaty (Nemšová) a Správou CHKO Bílé Karpaty (Luhačovice).

Kontaktní adresy:

ZO ČSOP BÍLÉ KARPATY

Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
Česká republika
tel.: +420 518 322 545
e-mail: rihova@bilekarpaty.cz
Jitka Říhová

Správa CHKO Biele Karpaty

Trenčianska 31
914 41 Nemšová
Slovensko
+421 32 6598387
e-mail: sylva.mertanova@sopsr.sk
Sylva Mertanová

Redakce: Pavel Bezděčka, Karel Fajmon, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Marie Petrů, Jitka Říhová, Petr Slinták

Fotografie a kresby: J. Hajduchová (titulní strana obálky, vnitřní strana obálky, str. 1, 6, 7, 11, 18, 23), V. Křivan (vnitřní strana obálky), M. Štecher (zadní strana obálky), J. W. Jongepier (str. 2, 3), J. Májský (str. 4), J. Karpeta (str. 4), I. Střiteský (str. 5), V. Ondrová (str. 5), P. Mudráková (str. 5), F. Rybaczek (str. 8), K. Štuchalová (str. 8), o.z. Pre Přírodu (str. 9), P. Sochorová (str. 11), I. Jongepierová (str. 14, 19), O. Konvička (str. 15), M. Horsák (20, 21), P. Bezděčka (str. 22), P. Hrabina (str. 23).

Grafika a sazba: Jana Hajduchová

1. číslo ročníku 2010 vychází v červnu 2010

Tištěno na papíře s certifikátem FSC.

Reg. č. E 7428, ISSN 1211 – 3638, Ročník XV, číslo 1, náklad 1300 ks, cena 30 Kč, 1 EUR

Tisk: Agentura NP, Staré Město u Uherského Hradiště

Otvíráme Vám cestu do přírody. NET4GAS. Blíž přírodě.

Přispěli jsme k výstavbě naučené stezky Mokroš nedaleko obce Mořice na Hané ■ Celkem na 31 místech v ČR jsme se podíleli na vybudování dřevěných chodníků, zpevnění přístupových cest nebo stavbě nových vyhlídek ■ Usilujeme o vytvoření přirozených podmínek pro tetřívka obecného a návrat původních ekosystémů do rašelinišť ■ Jsme generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a projektu Revitalizace rašelinišť v Krušných horách.

Výplatné hrazeno v hotovosti
Distribuce povolena Ministerstvem kultury
pod registračním číslem MK ČR E12382

ZO ČSOP BÍLÉ KARPATY
Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 30 Kč / 1 EUR